

मूल्य ₹ १५/-

हसती दुनिया

(मराठी)

अंक ०३ • वर्ष १९ वे • पृष्ठे ५२ • मार्च - २०२२

हसती दुनिया

(मराठी)

अंक ०३ • वर्ष १९ वे • पृष्ठे ५२ • मार्च - २०२२

बालकांच्या बौद्धिक आणि आध्यात्मिक विकासाची आगळी वेगळी भेट

(पंजाबी, इंग्रजी व हिंदी भाषेत सुध्दा प्रकाशित)

संपादक
राजेंद्र थोरात
(अवैतनिक)

सजावट व चित्रे
स्वप्निल वि. न्हाटवळ
राजनंदन कृ. पिंपळकर ● श्रीकांत द. पाटील

संत निरंकारी मंडळ (चेंबूर) करिता मुद्रक व प्रकाशक श्री. चंद्रकांत अनंत जाधव यांनी ही हसती दुनिया पत्रिका संस्तोष प्रिंटर्स, जय शिवाजी नगर, कात्रक रोड, बेस्ट डेपो, वडाळा, मुंबई - ४०००३१, येथे छापून संत निरंकारी भवन, ५० मोरबाग रोड, दादर (पूर्व), मुंबई - ४०००९४. येथे प्रकाशित केली.

कार्यालयाचा पत्ता

५०, मोरबाग रोड, संत निरंकारी सत्संग भवन,
दादर, मुंबई - ४०००९४

ई-मेल : marathihiastiduniya@gmail.com

Website : www.nirankari.org

लेखकांच्या मताशी सहमत असणे अनिवार्य नाही

देश	१ वर्ष	३ वर्ष	५ वर्ष	११ वर्ष
भारत/नेपाळ	₹ 150	₹ 400	₹ 700	₹ 1500
यू.के.	£ 15	£ 40	£ 70	£ 150
यूरोप	€ 20	€ 55	€ 95	€ 200
अमेरिका	\$ 25	\$ 70	\$ 120	\$ 250
कॅनडा/ऑस्ट्रेलिया	\$ 30	\$ 85	\$ 140	\$ 300

मासिक पत्रिकेविषयी चौकशीसाठी हेल्प लाईन : ०२२-२४९० ५७४९

०५

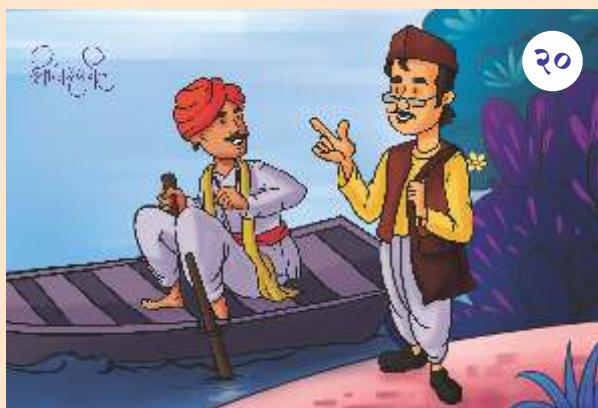
०६

स्तंभ

○ दोन शब्द	०४
○ विचारपुण्य	१०
○ दादाला विचारु या	१३
○ वैज्ञानिक प्रश्नोत्तरे	१४
○ शब्दकोडे	१५
○ दिव्यवाणी	२५
○ वाढदिवसाच्या शुभेच्छा	२६
○ आरोग्याचा मंत्र	२९
○ हसा मुलांनो हसा	३०
○ सामान्य ज्ञान	४७
○ चित्र काढा आणि रंग भरा	५०

चित्रकथा

○ आजोबा	१६
○ किंटी	३८

२०

कथा

○ शास्त्र आणि शस्त्र	०५
○ सदैव कर्म करावे	०८
○ संतसंग देई सदा	२०
○ ठकास महाठक	२३
○ देणारा ईश्वर आहे	४३

विशेष व प्रेरक प्रसंग

○ व्यक्तिविशेष	०६
○ तेजस्विनी	२२
○ प्रेरणादायी व्यक्तिमत्त्व	२८
○ भ्रमंती	३२
○ समर्थ दर्शन - भाग ८३	३४
○ स्वामी विवेकानंद : प्रेरक प्रसंग	३५
○ संतकथा	४२
○ विध्वंगत	४९

२३

४८

४९

कविता

○ नव्यायुगाची नारी आम्ही	१२
○ सण आला आज होळी	३७

दोन शब्द

जीवनात सद्गुणांचा रंग भरु या

शि शिर ऋतुची पानगळ संपली, की वसंत ऋतुचं आगमन होतं. झाडाला कोवळी पालवी फुटते. कोकिळेचा मंजूळ स्वर आसमंतात घुमू लागतो. हा महिना जणू हाच संदेश देतो, की संकटाच्या घडीनंतर आनंदाचेही दिवस येतात बरं. याच महिन्यात येणारा रंगपंचमीचा सण देखील हा संदेश देतो, की जसं, फुलदाणीत एकाच रंगाच्या फुलांऐवजी विविध रंगांची फुलं असतील तर ती फुलदाणी अधिक खुलून दिसते. तसं, जीवनातही विविध रंग असतील तर जीवन अधिक खुलून दिसतं. याबरोबरच भक्तीरंगाचा संदेश देणारा होळीचा सणदेखील बालभक्त प्रल्हादाची आठवण करून देतो. विश्वास, भक्ती आणि प्रेमाचं मूर्तिमंत प्रतीक असलेल्या बालभक्त प्रल्हादाची कथा ऐकताना मन कसं श्रद्धेनं नतमस्तक होतं! ईश्वरावरील विश्वास दृढ होतो. प्रल्हादाच्या मनावर जगातील इतर रंगांपेक्षा भक्तीप्रेमाचाच गडद रंग चढला होता. त्यामुळे त्याला सर्वत्र ईश्वरच दिसत असे. त्याचा दुष्ट पिता हिरण्यकशयपू याने त्याला खूप छळलं. त्याने ईश्वराची भक्ती करु नये म्हणून त्याला ठार मारण्यासाठी अनेक प्रयत्न केले. त्याला हत्तीच्या पायी दिले. डोंगरावरुन कडेलोट केला. विष पाजलं; परंतु प्रत्येक वेळी भगवंताने त्याला वाचवलं.

प्रल्हादाची आत्या होलिका हिने देखील प्रल्हादाला अग्नीत जाळून भरम करण्याचा प्रयत्न केला. होलिकेने घोर तपश्चर्या करून अग्नीदेवांना प्रसन्न केलं होतं. अग्नीदेवांनी तिला एक वस्त्र देत वरदान दिलं होतं, की ते वस्त्र अंगावर असेपर्यंत अग्नी तुला जाळू शकणार नाही. होलिकेने ते वस्त्र अंगावर घेतलं आणि प्रल्हादाला आपल्या मांडीवर घेऊन ती चितेवर बसली. तिला वाटलं प्रल्हाद अग्नीत जाळून भरम होईल व आपण सुरक्षित राहू; पण झालं उलटंच. होलिका जाळून भरम झाली. प्रल्हादाला ईश्वराने सुरक्षित ठेवलं. होलिकेने दैवी वरदानाचा दुरुपयोग केला होता. त्यामुळे तिला शिक्षा भोगावी लागली.

थोडक्यात काय, तर ईश्वराने दिलेल्या ज्या शक्ती आहेत, कला—गुण आहेत, बुद्धिमत्ता आहे, सामर्थ्य आहे त्यांचा कधीही दुरुपयोग करु नये. त्यांचा उपयोग इतरांच्या भल्यासाठी करावा. ईश्वराने जे काही दिलेलं आहे त्याबदल नेहमी आभारच मानावेत. अवगुण कमी करून सद्गुण वाढीस लावावेत.

मित्रांनो, जीवन अनमोल आहे. त्यात सद्गुणांचा रंग भरु या.

- राजेंद्र थोरात ...

वौशिणीक कथासार

११२ आणि ११३

ज नक राजाचा दरबार भरला होता. त्या दरबारात अनेक विद्वान पंडित जमले होते; परंतु सर्वजण चिंतित होते. कारण आचार्य बंदी नावाचा एक विद्वान पंडित राजा जनकाच्या दरबारात आला होता. त्याने सर्व विद्वान पंडितांना त्याच्याशी शास्त्रार्थ करण्याचे आव्हान दिले. त्याने अशीही अट होती, की “जो माझ्याशी शास्त्रार्थ करताना हरेल त्याला जलसमाधी घ्यावी लागेल किंवा मी हरलो तर मी जलसमाधी घेईन.”

यापूर्वी अनेक विद्वानांना त्याने शास्त्रार्थात हरवले होते आणि त्यामुळे

कित्येकांना जलसमाधी घ्यावी लागली होती. तेवढ्यात अष्टावक्र मुनी दरबारात आले. त्यांनी दरबारात प्रवेश करताच दरबारातील सगळे विद्वान पंडित त्यांना बघून हसू लागले. कारण अष्टावक्र यांचे शरीर आठ ठिकाणी वाकलेले होते. पाठीला कुबड निघाले होते. विद्वान पंडितांना हसताना बघून अष्टावक्र देखील हसू लागले. राजाने त्यांना त्यांच्या हसण्याचे कारण विचारले, तेव्हा ते म्हणाले, “हे राजन, मला वाटलं इथे विद्वानांची सभा आहे; परंतु इथे तर मुख्याची सभा आहे. कारण हे सारे माझ्या देहाकडे बघून हसत आहेत; परंतु मी देह नाही,

दुसऱ्याचे अनूभव जाणून घेणे हाही एक अनुभवच असतो.

हसती दुनिया
मार्च २०२२

देहाहून वेगळा आहे हे यांना ठाऊक नसावे. म्हणून मी त्यांना मूर्ख म्हटले.” राजाने त्यांना दरबारात येण्याचे प्रयोजन विचारले त्यावर ते म्हणाले, “मी आचार्य बंदी यांच्याशी शास्त्रार्थ करायला आलो आहे.” हे ऐकताच आचार्य बंदी म्हणाले, “माझी अट काय आहे हे ठाऊक आहे ना? शास्त्रार्थात हरलास तर जलसमाधी घ्यावी लागेल.” अष्टावक्र म्हणाले, “जो अमर आहे त्याला मरणाची भीती का दाखवता?”

दोघेही शास्त्रार्थासाठी बसले. वाद-प्रतिवाद सुरु झाला. दोघेही विद्वान असल्याने चर्चा रंगत गेली. कोणीही मागे हटेना. शेवटी एका प्रश्नावर आचार्य बंदी निरुत्तर झाले. अष्टावक्रच्या प्रश्नाचे उत्तर त्यांना देता आले नाही. त्यांनी आपला पराभव मान्य केला. आणि जलसमाधी घेण्यास ते तयार झाले. अष्टावक्र म्हणाले, “हे आचार्य, मी तुम्हाला जलसमाधी घेऊ देणार नाही. कारण केवळ अहंकारामुळे कितीतरी निर्दोष जिवांचा यात बळी गेला आहे. त्यामुळे ही प्रथा बंद व्हावी म्हणून मी तुम्हाला क्षमा करत आहे. तुम्हाला कदाचित ठाऊक असेल की ज्या आचार्य काहोद यांना तुम्ही शास्त्रार्थात हरवलं आणि त्यांना जलसमाधी घ्यायला लावली त्या आचार्य काहोद यांचा मी पुत्र आहे. आज मी विजयी आहे मी तुम्हाला मृत्यूची शिक्षा देऊ शकतो; पण मी तुम्हाला क्षमा करून माझ्या पित्याच्या मृत्यूचा बदला घेणार आहे.” आचार्य बंदी म्हणाले, “माझ्याकडून खूप मोठा अपराध झाला. मला खूप पश्चाताप होतोय.” अष्टावक्र म्हणाले, “आचार्य, पश्चाताप हेच तुमचं प्रायश्चित्त आहे, कारण तुम्ही अहंकारापोटी शास्त्राला शस्त्र बनवले. वास्तविक शास्त्र हे जीवनाचा विकास करते तर शस्त्र जीवनाचा विनाश करते. हिंसेने कधी कुणाला जिंकता येत नाही. प्रेमाने जग जिंकता येते.

भक्ति शिवाय स्वज्ञातही सुख मिळणार नाही

भक्तिशिवाय स्वज्ञातही सुख मिळणार नाही. कित्येक लोक सकाळी उटून डोळे बंद करून जपमाळ जपण्याला; कर्मकांड करण्याला भक्ती समजतात, वास्तविक ही भक्ती नाही. कधीही अशा भ्रमांत राहू नका. भक्तीचा अर्थ आहे ईश्वराला जाणून सर्वांची सेवा करणे.

तीन गोष्टी कधीही विसरु नका, आपल्या जीवनात ह्यांचा वापर केल्याने तुमच्या भक्तिमध्ये कोणीही बाधा आणू शकत नाही. ह्या तीन गोष्टी म्हणजे - सेवा, स्मरण आणि नित्यप्रति सत्संग करणे. ह्या गोष्टींनी कधीही कमतरता येणार नाही. जर तुम्ही प्रयत्नपूर्वक सेवा, सत्संग, स्मरण केले नाही तर भक्तिमध्ये बाधा येईल. जर तुमच्यामध्ये नम्रता नसेल, महापुरुषांच्या चरणी नतमस्तक झाला नाहीत तर भक्तिमध्ये उतरती कळा येण्यास प्रारंभ होईल. कित्येक लोक विचारतात, भक्ती कोणत्या वेळी केली पाहिजे, स्मरण केव्हा करायला पाहिजे. भक्तजनांनो, भक्ती करण्यासाठी कोणतीही निश्चित वेळ नसते, झानीजनांची प्रत्येक शासागणिक भक्ती होत असते.

- बाबा अवतारसिंहजी महाराज

लुई पाश्चर

फ्रा न्समधाल्या डोले शहरात २७ डिसेंबर १८२२ रोजी लुई पाश्चरचा जन्म झाला. आई-वडिलांचा तो अतिशय लाडका होता. त्याचे आई वडील कष्टाळू धार्मिक प्रवृत्तीचे व देशभक्त होते. आपल्या मुलाने खूप शिकावं अशी त्यांची इच्छा होती. लुई तेरा वर्षाचा असताना त्याने माध्यमिक शाळेत प्रवेश केला. लुईची श्रम घेण्याची तयारी, मनाची एकाग्रता आणि विलक्षण बुद्धिमत्ता यामुळे तो शिक्षकांमध्येही प्रिय होता. शास्त्र शाखेचा पदवीधर झाल्यानंतर पुढील शिक्षणासाठी तो पॅरिसिला निघाला. पाच वर्षांनी रसायनशास्त्रातली डॉक्टरेट ही पदवी त्याला प्राप्त झाली. लुईने रसायनशास्त्रात अनेक प्रयोग केले आणि निरनिराळे शोधही लावले. १८६२ मध्ये शास्त्र परिषदेवर निवडून आल्यानंतर उद्योगधंद्यांसाठी उपयुक्त संशोधन करण्यात तो गढून गेला. त्यावेळी फ्रेंच रेशीम उद्योग संकटात होता. कारण रेशीम तयार करणाऱ्या किड्यांना एका रोगानं ग्रासलं होतं. त्यामुळे रेशमाचा धागा तयार होत नव्हता. दोन वर्षांच्या अथक अभ्यासाअंती लुईला यामागचं कारण सापडलं. किड्यांना रोग का होतो ते कारण दूर झाल्याने रेशीम उद्योगाला पुन्हा नवी झळाळी आली. लुईचे नाव सर्वत्र पसरले.

पुढे लुईच्या व्यक्तिगत आयुष्यात मात्र

दुःखच दुःख येत गेले. त्याच्या दोन मुली लहान असतानाच वारल्या. त्याला स्वतःला पक्षाघाताचा झटका आला. पण तीन महिन्यांनी पुन्हा तो जोमाने कामाला लागला. पुढे जर्मनी आणि फ्रान्स यांच्यामध्ये युद्ध सुरु झालं. त्या युद्ध काळातच त्याने रोगप्रतिबंधक लसीचा शोध लावला. रोग निर्माण करणारे जंतू त्या रोगाच्या शरीरात सोडल्यास त्याचा रोग आटोक्यात येतो. हे त्याचे संशोधन होते. काही वर्षे मेंद्यांवर यशस्वी झालेला हा प्रयोग त्याने माणसांवर सुरु केला. जेव्हा माणसांसाठी रोगप्रतिबंधक लस तयार करण्याचं काम सुरु केलं होतं त्याचवेळी त्याच्या नऊ वर्षांच्या मुलाला रेबीज हा भयंकर रोग झाला. रेबीज झालेला कुत्रा त्याला चावला होता. लुईने आपल्या रोगप्रतिबंधक लसीद्वारे मुलाला बरे केले.

रोगप्रतिबंधक लसीच्या या असामान्य संशोधनाने लुईने मानवजातीवर अनंत उपकार केले आहेत. उभ्या हयातीत त्याला खूप मानसन्मान मिळाले. पॅरीसमध्ये त्याने पाश्चर इन्स्टिट्यूट ही संस्था स्थापन केली. अखेरची वर्ष या संस्थेसाठी काम करण्यात घालवली. अशा या महान संशोधकाचं २५ सप्टेंबर १८९३ रोजी निधन झालं.

संग्राहक: कांचन कुटे, बदलापूर

दुःख गरुडाच्या पावलाने येतं आणि मुर्गींच्या पावलांनी जातं.

हसती दुनिया
मार्च २०२२

कथा

सदैव सत्कर्म करावे

एक राजा होता. त्याला तीन पुत्र होते. थोरला वीरभद्र, मधला वीरमणी व धाकटा सुषेण. तिघेही गुरुकुलात शिकत होते. गुरुकुलातील शिक्षण पूर्ण झाल्यानंतर तिघेही आपापल्या घरी येण्यास निघाले. रस्ता खूप लांबचा असल्याने मजल दरमजल करत चालले होते.

अचानक वादळ आलं. सर्वत्र धूळ उडू लागली. मुसळधार पाऊस सुरु झाला. तिघेही आसरा घेण्यासाठी वाट फुटेल तिकडे पळत सुटले. त्या गडबडीत तिघेही एकमेकांपासून दूर झाले. थोड्यावेळाने वादळ शांत झाल्यानंतर ते आपल्या नगरीकडे निघाले. वाटेत त्यांना भूक लागली. गुरुमातेने दिलेली शिदोरी संपत आली

होती. तिघांकडे एकेकच भाकर आणि चटणी शिल्लक होती. वीरभद्राने झाडाखाली बसून शिदोरी सोडली आणि तो खायला बसणार तेवढ्यात एक भुक्लेला वृद्ध साधू विनवणी करत म्हणाला, “हे युवक! मी खूप दिवसांचा उपाशी आहे. शिवाय वयोमानामुळे मला चालण्याची देखील ताकद राहिली नाही. मला थोडी भाकर दिली तर खूप खूप उपकार होतील.” त्यावर राजपुत्र वीरभद्र उर्मटपणे म्हणाला, “तुला भाकर देऊन मी काय भीक मागत बसू?” असे म्हणून त्याने ती भाकरी एकट्याने खाल्ली. वृद्ध साधू काहीतरी पुटपुट निघून गेला.

पुढे त्याला राजपुत्र वीरमणी भेटला. तोही शिदोरी सोडून खायला बसणार तेवढ्यात त्या वृद्ध साधूने त्याच्याकडे ही भाकरीची मागणी केली. तेव्हा वीरमणी म्हणाला, “हे म्हातान्या, तुला भाकरी देऊन मी काय मेलेल्या जनावरांचं मांस खाऊ? नाही तरी तुझा जगून काय फायदा?” साधू निराश मनाने पुढे निघाला. त्याला तिसरा राजपुत्र सुषेण भेटला. तोही भाकरी खाण्याच्या बेतात होता, तेवढ्यात भुक्लेल्या वृद्ध साधूला पाहून त्याला दया आली. त्याने आपल्यातली अर्धी भाकर साधूला दिली. साधू प्रसन्न झाला आणि आशीर्वाद देत म्हणाला, “बाळ, तू खूप मोठा होशील. राजा बनशील. तुझ्या राज्यात कसलीच कमतरता राहणार नाही.”

राजपुत्र सुषेण दरबारात परतला; परंतु त्याचे दोन्ही भाऊ परतले नक्हते. त्यामुळे राजाने सैन्य पाठवून त्यांचा खूप शोध घेतला; परंतु त्यांचा कुठेही थांगपत्ता लागला नाही. बरेच दिवस निघून गेले. राजाने राजपुत्र सुषेणला राजगादीवर बसवले आणि तो वानप्रस्थाश्रमासाठी निघून गेला. राजपुत्र सुषेणला आपल्या दोन्ही भावांची खूप आठवण येत होती. त्याने अनेक विद्वान पंडित, ज्योतिषी, शास्त्री सर्वांना विचारले की मी सर्वात लहान असूनही मला राज्यपद प्राप्त झालं. माझ्या मोठ्या भावांना का नाही झालं? ते कुठे असतील? परंतु त्याच्या प्रश्नांचं उत्तर मात्र त्याला कोणीही देऊ शकलं नाही.

एके दिवशी राजा सुषेण जंगलात शिकारीला गेला असताना रस्ता चुकून खूप दूर निघून गेला. जंगलात त्याला एक अत्यंत कृश भिकारी बसलेला दिसला पण त्या जंगलात त्याला कोणीही भिक्षा देणारं नक्हतं. राजाला त्याची खूप दया आली, पण राजाकडे ही त्याला घायला काही खाद्यपदार्थ नक्हते.

राजा सुषेण पुढे गेला तेव्हा त्याला आणखी एक विचित्र माणूस दिसला. तो कोल्ह्याकुञ्चांसारखं मेलेल्या जनावराचं मांस

खात होता. राजाला त्याच्याकडे पाहून खूप किळस वाटली आणि दयाही आली परंतु राजा स्वतः असहाय्य होता. कसाबसा तो पुढे जात राहिला. रात्र होऊ लागली होती. जंगलाच्या बाहेर पडायला कुठला मार्गही सापडत नक्हता. अखेर एके ठिकाणी त्याला एक झोपडी दिसली. राजाला हायसं वाटलं. तो झोपडीत गेला. तिथे त्याला एक ऋषी ध्यानस्थ बसलेले दिसले. राजाने त्यांना नमस्कार करत रात्रीपुरता आसरा मागितला. ऋषींनी राजाला पाणी दिले व खायला काही फळ दिली. ते ऋषी महाज्ञानी होते. त्यांचे दिव्य तेज पाहून राजाने त्यांच्याशी अनेक गोष्टींवर चर्चा केली. बोलण्याच्या ओघात त्याने आपल्या भावांविषयी देखील विचारणा केली. ऋषी काही काळ ध्यानस्थ बसले आणि म्हणाले, “हे राजन! प्रत्येक जण आपापल्या कर्माचे भोग भोगत असतो. परंतु आज मात्र तुला तुझ्या हरवलेल्या भावांना भेटण्याचा योग आहे.” त्यावर राजा म्हणाला, “पण ते कसं शक्य आहे ऋषीवर? या जंगलात तर कोणीच माझ्या ओळखीचं दिसलं नाही.” तेवढ्यात राजाला भिकारी आणि मेलेल्या जनावरांचे मांस खाणारा गृहस्थ आठवला. राजाने त्यांच्याविषयी सांगताच ऋषी म्हणाले, “ते दोघे तुझेच भाऊ होते. त्यांनी वृद्ध साधूला जी उर्मट उत्तरं देऊन त्यांचा उपहास केला, त्याची फळं ते भोगत आहेत. हे राजन, तू मात्र दुःख करू नकोस कारण आता तुझी आणि त्यांची भेट होणार नाही. त्यांना त्यांचे कर्मभोग भोगू दे. कारण जे कर्म आपण करतो त्याचे फळ आपल्याला भोगावेच लागते. तू मात्र त्या भुक्लेल्या वृद्ध साधूला आपल्यातली अर्धी भाकर देऊन त्याचे आशीर्वाद प्राप्त केलेस. त्या आशीर्वादाने आज तू राजा झालास.” राजाला इतके दिवस जो प्रश्न पडला होता त्याचं उत्तर त्याला मिळालं होतं.

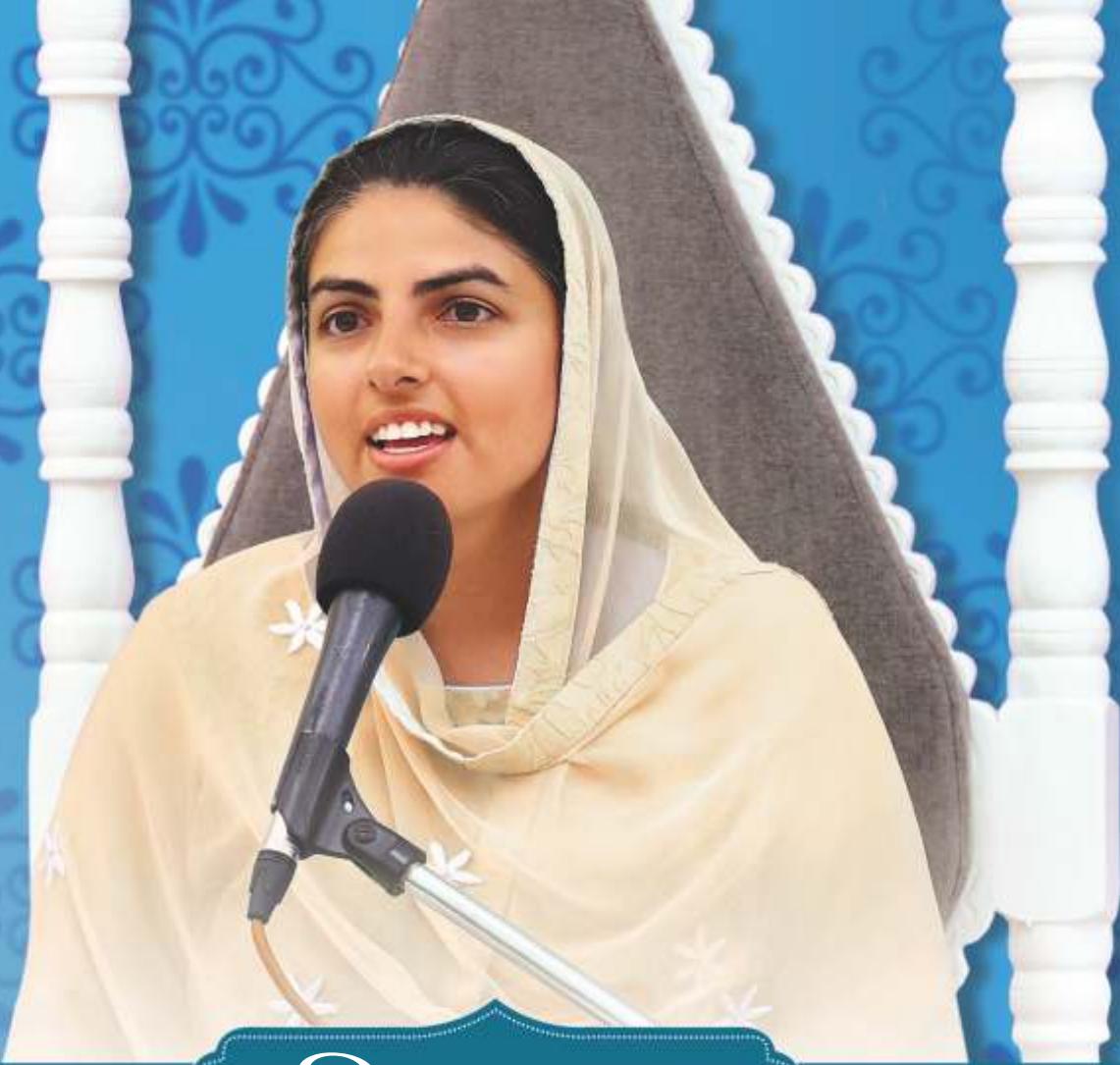
खरोखरच सत्कर्म करणं कधीही सोडू नये. जेव्हा जेव्हा संधी मिळेल तेव्हा सत्कर्म करतच राहावे हेच खरे!

सुख हे दुःखाचे मोल देऊनच मिळते.

हसती दुनिया
मार्च २०२२

विचारपुण्डि

विश्वास आणि भक्ती

पौष्टिक पदार्थ आपण खातो त्याचा शरीरावर चांगला परिणाम दिसून येतो, तेव्हा आपला त्या पदार्थावर विश्वास बसतो आणि आपल्या नित्याच्या भोजनात आपण ते पदार्थ सेवन करू लागतो. तर अशी ही विश्वासाची बाब आहे; पण जेव्हा अंधविश्वासाची बाब येते तेव्हा तिथं भ्रम असतात. ते आधी समजून घेतले पाहिजेत.

कारण मनात जर भ्रमाचं विष कालवलं गेलं तर मग सारं काही असूनही काहीच नसल्यासारखं होतं. अशा स्थितीत मनाचा अहंकार बळकट होत जातो. मनात वाईट विचारही येऊ लागतात. बरेचदा आपण हे देखील पाहिलय, की एखाद्या गोष्टीची सुरुवात विश्वासाने होते, पण त्याचा शेवट मात्र अहंकारावर येऊन ठेपतो.

१०

हसती दुनिया
मार्च २०२२

स्वभावातील गोडीने आणि जिभेकरील माधुर्याने माणसे जोडली जातात.

उदाहरणच घ्यायचं झालं, तर शाळेतल्या मुलांची गोष्ट लक्षात घेता येईल. एका मुलाची पेन्सिल हरवते. तो शेजारच्या मुलाची पेन्सिल घेऊन म्हणतो, की ही पेन्सिल माझीच आहे. दुसरा मुलगा त्याला खूप समजावण्याचा प्रयत्न करतो; परंतु पहिला मुलगा ठाम विश्वासाने म्हणतो, की नाही, ही माझीच पेन्सिल आहे; परंतु जेव्हा तो घरी जाऊन पाहतो तेव्हा त्याची पेन्सिल त्याला आपल्या बँगेतच सापडते. तेव्हा त्याच्या लक्षात येतं, की ती पेन्सिल आपली नाही. त्याची स्वतःची पेन्सील जरी घरी सापडली तरी पण मनात अहंकार असल्याने दुसऱ्या दिवशी तो त्या मुलाची माफी मागत नाही. स्वतःची चूक असूनही मनात अहंकाराचा प्रभाव एवढा असतो, की आता आपल्या मित्राला कसं सांगावं, की तू बरोबर होतास, माझंच चुकलं म्हणून? असा विश्वास काय कामाचा? असा विश्वास म्हणजे विषाचा वास असंच म्हणावं लागेल. जिथं विश्वास असतो, तिथं चांगल्या नीतिमत्तेचाही विचार असावा. शुद्ध हृदयाने परमात्म्यावर विश्वास ठेवावा.

ब्रह्मांडातील प्रत्येक वस्तू ही विश्वासावर टिकलेली आहे. विश्वास म्हणजे असं नाही, की प्रत्यक्षात असतं एक आणि मनात असतं दुसरंच. इथं वास्तविकतेकडे डोळेझाक केली जात नाही. आपण अंधविश्वासापासून दूर राहून त्याचं नीट विश्लेषण करावं आणि अंधविश्वासाचा उगम कोणत्या उद्देशाने होत आहे ते पहावं. एखादी गोष्ट आपण का करतो? ती का केली पाहिजे? त्या मागची मूळ कारणं न जाणता फक्त एखादा नियम

केल्यासारखी ती केली जाऊ नये. आपल्या जीवनातही असे अनेक प्रसंग येतात. त्यावेळी एखादी गोष्ट करण्याचा उद्देश माहीत नसतो. आपण फक्त ती गोष्ट करत राहतो. मनात विश्वासही ठेवतो; परंतु नकळत विश्वास कधी नकारात्मक रूप घेऊन आपल्यावर आरुढ होतो ते कळतही नाही.

विश्वास जेव्हा परमात्म्यावर होतो तेव्हा भक्ती होते. स्वतःला आजूबाजूच्या वातावरणापासून किंवा इतर गोष्टींपासून दूर ठेवून भक्ती करायची नसते. एखाद्या खोलीमध्ये बंद करून आपला स्वभाव बदलणे किंवा आपली एकाग्रता पक्की करणे असंही नाही. अशी भक्ती काही काळापुरती होईल; परंतु ती क्षणिक असते. भक्ती अशी व्हायला पाहिजे की जी प्रत्येक श्वासागणिक असेल. प्रत्येक श्वासागणिक जर भक्ती झाली, तर आपल्याला जीवनाच्या खऱ्या परिस्थितीपासून, वास्तविकतेपासून दूर पळावं लागणार नाही. परिस्थिती कशीही असो, त्या परिस्थितीत राहूनच भक्ती करायची आहे. जेव्हा हे आपल्याला जमेल तेव्हा आनंददेखील त्यासोबतच जीवनामध्ये येऊ लागेल. मग भक्तीची प्रतीक्षा करावी लागणार नाही. कुणी म्हणेल की आता कुठे आपण भक्तीची पायरी चढत आहोत नंतर पुढे आनंद मिळेल; पण असं कधी होत नाही. तर भक्ति करत असतानाच आनंदाची अनुभूती होते. म्हणून प्रत्येक श्वासाला परमात्म्याची जाणीव ठेवावी. प्रत्येक श्वासाची अनुभूती परमात्म्याशी जोडूनच करायची आहे.

श्रीमंताचे बंगले चांगले म्हणून कोणी आपल्या झोपड्या पाडत नाही.

हसती दुनिया
मार्च २०२२

८ मार्च आंतरराष्ट्रीय महिला दिन

नव्या युगाच्या नारी आम्ही

नव्या युगाच्या नारी आम्ही पुढे पुढेच जाऊ
नवी आव्हाने पेलण्यासाठी तयार सदा राहू

सावित्रीच्या लेकी आम्ही राहू स्वतः अपडेट
संयमाने वापरु आम्ही फेसबुक इंटरनेट

प्रसंगी आम्ही कठोर होऊ, कधी मेणाहून मऊ
अन्यायाचा प्रतिकार करण्या रणरागिणी होऊ

खेचून आणू यशास आम्ही कष्टाची ठेवू तयारी
हिमालयावर चढू कधी, कधी घेऊ गगन भरारी

संस्काराची शिदोरी बांधून पुढच्या पिढीस देऊ
कणखर आणि सफलतेचा वारसा पुढे चालवू

नका हिणवू आम्हास कोणी, अबला नारी म्हणूनी
मातृत्वाची दैवी देणगी पेलू शके ना कोणी

हे जगदिशा शक्ती आम्हा दे, एकजूट राखण्या
विश्वास बळ अन् निश्चय दृढ दे, जग हे घडविण्या

—सौ.वासंती भोसले. (सांगली)

दादाला विचार या.. !

प्रश्न आपल्या मनातले, उत्तर सद्गुरु बाबाजींचे

प्रश्न : ‘सहजजीवन हा भक्तीचा आधार आहे’ असं म्हटलं जात; मग सहजजीवन कसे प्राप्त होते?

उत्तर : आपण थोडासा विचार करुया, की हा निराकार प्रभु परमात्मा सर्व काही करत आहे. तरीदेखील अलिप्त आहे निर्लेप आहे. तसं आपणही बाह्य दिखावा न करता मनाला या प्रभू परमात्म्याशी जोडून राहावे. साधेपणाने व शुद्ध भावनेने जीवन जगावे. मग अशा भक्ताचे सद्गुण अत्तराच्या सुगंधासारखे आपोआपच सगळीकडे दरवळू लागतात. म्हणून परिस्थिती कशीही असली तरी परमात्म्याच्या इच्छेत राहून मनाची स्थिती एकरस ठेवावी. जेव्हा निराकार प्रभूशी आपलं ध्यान जोडलेलं असेल तेव्हा मनामध्ये आपोआपच सहजता येते. कारण निराकार प्रभू स्वतः सहज आहे. खोटी प्रतिष्ठा, दिखावा, स्तुती यातून काही लोक आनंद मिळवण्याचा प्रयत्न करतात. तर काही निंदेने क्रोधित होतात. म्हणून भक्त नेहमी निंदा—स्तुतीचा प्रभाव आपल्यावर होऊ देत नाही. असा भक्तच सहज आणि एकरस राहतो.

प्रश्न : भक्ताचे सर्वात श्रेष्ठ गुण कोणते?

उत्तर : सहनशीलता, विशालता आणि क्षमाशीलता हे सर्वश्रेष्ठ गुण आहेत. कारण सहनशीलता आणि विशालतेमध्येच भक्तीची अभिव्यक्ती असते. विशालतेमुळे क्षमाशीलता येते. जीवनात सुख शांती हवी असेल तर सहनशील होणे आवश्यक आहे.

प्रश्न : समदृष्टी म्हणजे काय?

उत्तर : कुणामध्येही गुणावगुण न पाहता सर्वामध्ये एक निराकार तत्त्व पाहणे यालाच समदृष्टी म्हणतात. अशी समदृष्टी ब्रह्मज्ञानानेच प्राप्त होते.

प्रश्न : जगात एवढी भिन्नता असूनही जगाकडे समदृष्टीने पाहणे का गरजेचे आहे?

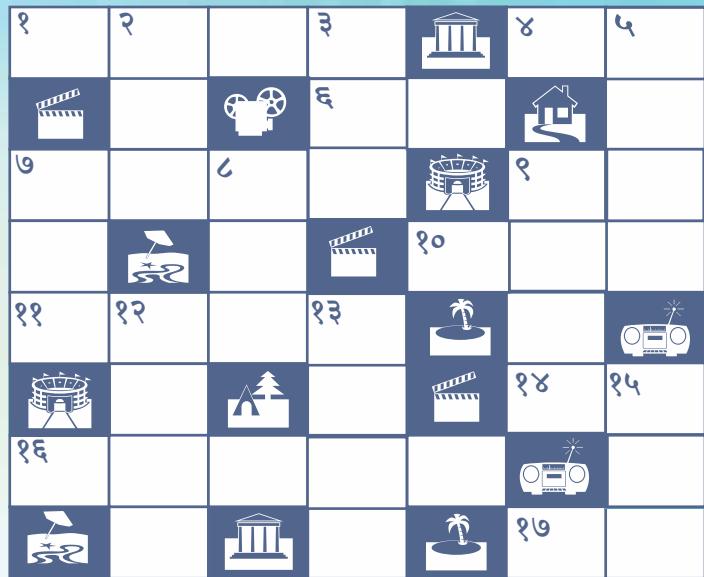
उत्तर : कारण हे जग ईश्वराचं कुटुंब आहे. म्हणून जगाकडे समदृष्टीने किंवा आत्मदृष्टीने पाहणे अनिवार्य आहे. समदृष्टीने एकमेकांकडे पाहिले तर माणसामाणसात जवळीक निर्माण होते आणि खरा आनंद प्राप्त होतो.

२०५

० पूजा अरोडा (रेवाडी-हरियाणा)

आडवे शब्द

०१. तुकाराम गाथा ही संत ... यांची साहित्य रचना आहे.
०४. रावणाची नगरी
०६. नाशिकचे प्रमुख फळ उत्पादन.
०७. एका पेरुमध्ये तीन डझन पेरु मिसळले.
०९. प्रथम विषम संख्या
१०. पिकते तेथे ..... नाही(म्हण)
११. निरक्षरता याचा विरुद्धार्थी शब्द
१४. मानवी देहात एकूण दोनशे ..... हाडे असतात.
१६. भारत सरकारने कोरोना विषाणूचे संक्रमण रोखण्यासाठी लोकांच्या जनजागृतीसाठी हे ॲप लॉच केले आहे.
१७. महिना समान अर्थी शब्द

उभे शब्द

०२. लाकडाच्या लगद्यापासून .... बनतो.
०३. तामिळनाडू राज्याच्या राजधानीचे जुने नाव
०५. वास्को - द - गामा या पोर्तुगीज प्रवाशाने भारतात प्रथम .... येथे पाऊल ठेवले.
०७. एका तळलेल्या खाद्यपदार्थाचे नाव
०८. 'दुरितांचे .... जावो, विश्वसर्धम सूर्य पाहो' (पसायदान)
०९. जागतिक वन दिन मार्च महिन्याच्या .... तारखेला साजरा करतात.
१२. बीसीजीची लस या रोगाच्या प्रतिबंधासाठी लहान मुलांना दिली जाते.
१३. बादशाहा अकबराच्या दरबारातील महान गायक
१५. कोकणातील प्रसिद्ध आंबा

उत्तरे इतरत्र

वैज्ञानिक प्रश्नोच्चरे

प्रश्न - पाल भिंतीवर सहज पळू शकते व छताच्या खालून चालू शकते हे कसे घडते ?

उत्तर - पालीच्या पंजाला गादी असते. स्नायूची हालचाल करून पायाची गादी व भिंत यामधील हवा तिला काढून टाकता येते. पायाची गादी व भिंत यात हवा नसल्यामुळे वातावरणाच्या दाबामुळे तिचे पाय भिंतीवर दाबले जातात. त्यामुळे पालीचे पाय घसरत नाहीत व गुळगुळीत भिंतीवर ती पळू शकते.

प्रश्न - प्रखर उजेडातून एकदम सावलीत आल्यास काही वेळपर्यंत सावलीतील वस्तू का दिसत नाही ?

उत्तर - प्रखर उजेडात वावरत असताना डोळ्याची बाहुली आकुंचन पावलेली असते. सावलीत आल्यावर काही काळपर्यंत ती लहानच असते. एवढ्या लहान बाहुलीतून सावलीतील वस्तू आपली प्रतिमा डोळ्याच्या दृष्टिपटलावर उमटवू शकत नाहीत, म्हणून काहीच दिसत नाही. थोड्या वेळाने बाहुली मोठी होते व त्या वस्तू दिसू लागतात.

प्रश्न - फिरणाऱ्या यंत्रात बॉल-बेअरिंग व वंगण वापरतात याचे कारण काय ?

उत्तर - भ्रमणजन्य घर्षण हे घर्षणाच्या इतर प्रकाराहून सर्वात कमी असते. वंगणामुळे दोन पृष्ठभागामध्ये एक प्रकारचा गुळगुळीत पातळ थर जमा होऊन ते पृष्ठभाग एकमेकांवर कमी प्रमाणात घासले जातात. अशा रितीने बॉल-बेअरिंग वंगण यामुळे घर्षण बन्याच प्रमाणात कमी होते आणि यंत्राच्या फिरणाऱ्या भागाची गती विशेष कमी नाही व त्याचे भाग डिजिझियाचे प्रमाण कमी होते.

प्रश्न - फळ कच्चे असताना हिरवे व कडक असते आणि पिकल्यावर मात्र मऊ व वेगळ्या रंगाचे का होते ?

उत्तर - वनस्पती सजीव असल्याने त्यांच्यात वंशविस्तार ही एक महत्वाची प्रेरणा असते. बीजप्रसारासाठी वनस्पती पशु-पक्षी व इतर प्राण्यांचा उपयोग करून घेतात. बिजाचा पूर्ण विकास होण्याआधी पशु-पक्षी फळावर तुटून पऱ्ह नये म्हणून फळाचा रंग हिरवा असतो. हिरव्या पानाच्या आड कच्चा, पेरु इ. फळे लवकर दिसत नाहीत. तसेच कच्च्या फळाची चव तुरट किंवा आंबट असल्याने त्यांचे पक्ष्यांना आकर्षण नसते. पण एकदा का बिया पूर्ण वाढल्या की मात्र पक्ष्यांना आकर्षित करणे आवश्यक असते. यामुळे फळाचा रंग बदलतो. गोड रसाच्या अपेक्षेने पक्षी फळावर तुटून पडतात आणि बीजांचा प्रसार होतो.

आजोष्ठा

चित्रांकन लेखन, रंग
अजय कालडा

एके दिवशी मोनू आणि चंदा आपल्या आजोबांबरोबर पुस्तक मेळा पाहण्यासाठी बसमधून जात होते. ते दोघेही फार खूश होते कारण त्यांना पुस्तक वाचनाची फार आवड होती.

बसमध्ये बरीच गर्दी होती. बन्याच वेळानंतर त्यांना बसण्यासाठी जागा मिळाली.

मोनू बसच्या खिडकीकडील सीटवर बसला होता. त्याच्या बाजूला चंदा आणि नंतर आजोबा बसले होते. त्यादिवशी फार सुंदर वातावरण होते. सर्वजण प्रवासाचा आनंद घेत होते.

काही वेळाने बसमध्ये एक मुलगी बेशुद्ध पडल्याचे त्यांना समजले. मोनू आणि चंदा अचंबित झाले.

मोनू म्हणाला, चला पाहूया तरी मुलीला काय झालं आहे ते ? चंदा आणि आजोबा देखील म्हणाले, हो ! हो चला जाऊन पाहू या.

मोनू म्हणाला, मी एका पुस्तकात प्रथमोपचाराबाबत वाचले आहे. लवकर पाणी द्या, तिला सीटवर बसवा, खिडकी उघडा व तिला हवा लागू द्या.

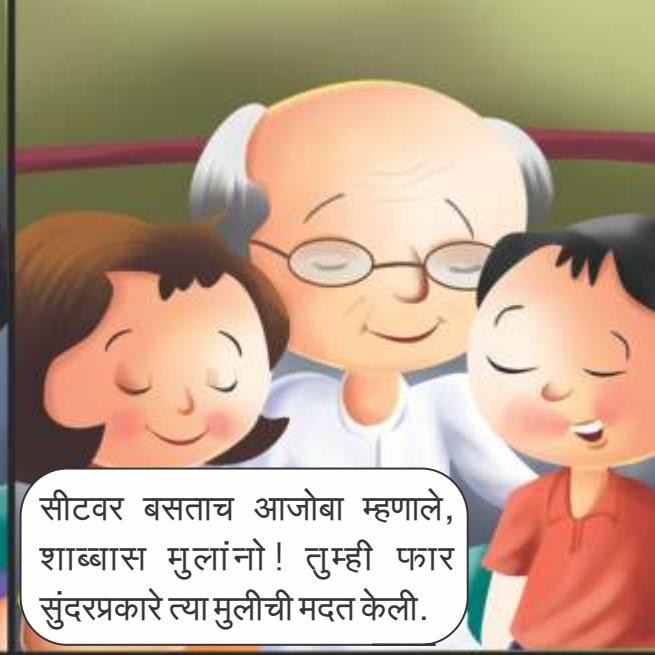
पाहिलंत ! ती मुलगी शुध्दीवर येत आहे. चंदाजवळ काही संत्री होत्या. तिने त्यातील एक संत्री त्या मुलीला खायला दिली. मुलीला आता पहिल्यापेक्षा अधिक बरं वाटत होतं.

काही वेळाने मोनू आणि चंदा त्या मुलीबरोबर खेळू लागले.

हे पाहून त्या मुलीच्या आई-वडिलांनी त्या दोघांचे आभार मानले व म्हणाले, किती चांगली मुलं आहात तुम्ही. देव तुम्हाला उदंड आयुष्य देवो !

थोड्याच वेळात एक सीट खाली झाली. मोनू, चंदा आणि आजोबा त्या सीटवर बसले.

सीटवर बसताच आजोबा म्हणाले, शाब्दास मुलांनो! तुम्ही पार सुंदरप्रकारे त्या मुलीची मदत केली.

मुलांनो, आपल्या सर्वाना अशाचप्रकारे प्रत्येक गरजवंताच्या मदतीसाठी तयार राहिले पाहिजे.

काही वेळाने पुस्तकमेळ्याचा बस स्टॉप आला. सर्वजण हसत-खेळत मेळ्याच्या दिशेने जाऊ लागले.

कथा

संतसंग देई सदा

आटपाट नगर होतं. त्या नगरीत होता. राधेश्याम नावाचा एक व्यापारी होता. तो व्यापार करण्यासाठी दुसऱ्या नगरीत निघाला होता. जातांना त्याला वाटेत एक नदी लागली. नदी पार करण्यासाठी नदीकाठी एक नाव तयारच होती. त्या नावेचा नावाडी एक वृद्ध संत—महात्मा होते. ते आपल्या नामस्मरणात तल्लीन होते. व्यापार्याने त्यांना विचारले, “बाबा! पलीकडे जाण्यासाठी किती पैसे

घ्याल?” संत म्हणाले, “तुम्ही घ्याल ते!” त्यावर व्यापारी काही न बोलता आपले सामान घेऊन नावेत बसला. नाव वल्हवत असताना ते व्यापार्याशी काही उपदेशात्मक गोष्टी बोलत होते; परंतु व्यापार्याचे त्यांच्याकडे लक्ष्य नव्हते. नाव किनाऱ्याला पोहचल्यानंतर संत म्हणाले, “शेटजी, मी तुम्हाला प्रवासात ज्या चार गोष्टी सांगितल्या त्या तुम्ही

नीट श्रावण केल्यात ना?” व्यापारी म्हणाला, “नाही बुवा! माझं तुमच्या बोलण्याकडे लक्ष नव्हतं, माझं सगळं लक्ष बाजाराकडे लागलं होतं. व्यापान्याचे सामान होडीतून उतरवून देत संत म्हणाले, “शेटजी! आता एकच गोष्ट ध्यानात ठेवा” व्यापारी म्हणाला, “कोणती?” संत म्हणाले, “एक सप्ताहानंतर तुम्हाला मृत्यू येणार” त्यावर व्यापारी संतापत म्हणाला, “काहीतरी मूर्खासारखं बोलू नका.” संत शांतपणे म्हणाले, “शेटजी, मी सांगतो ते अजिबात खोटं ठरणार नाही.” व्यापारी म्हणाला, “ठीक आहे. मी नाही घाबरत मरणाला. बरं मग पुढे काय म्हणायचंय तुम्हाला?” संत म्हणाले, “जेव्हा तुम्हाला यमाचे दूत यमराजाकडे घेऊन जातील तेव्हा यमराज विचारतील, की तुम्हाला आधी पापाचं फळ भोगायचं आहे की पुण्याचं? तेव्हा तुम्ही त्यांना सांगा, मला आधी पापाचं फळ भोगायचं आहे आणि पुण्याचं फळ मला माझ्या डोळ्याने बघायचं आहे.”

व्यापारी ठीक आहे म्हणत आपल्या मार्गाने निघून गेला. एक सप्ताहानंतर त्याला मृत्यू आला. यमदूत त्याच्या जीवाला घेऊन यमराजाकडे गेले. यमराजाने विचारले, “तुला पापाचं फळ आधी भोगायचं आहे की पुण्याचं? तुझी इच्छा पूर्ण करण्याचं आम्ही वचन देतो.” संत महात्म्यांनी सांगितल्याप्रमाणे

व्यापान्याने उत्तर दिले, की तुम्ही माझी इच्छा पूर्ण करण्याचं वचन देत असाल तर मला पापाचं फळ आधी भोगायचं आहे आणि पुण्याचं फळ माझ्या डोळ्याने बघायचं आहे. त्यावर यमराज म्हणाले, “तुला पुण्याचं फळ डोळ्याने बघता येणार नाही. कारण तशी व्यवस्था आमच्याकडे नाही.” शेटजी म्हणाले, “पण तुम्ही तर मला वचन दिलेलं आहे.” आता मात्र यमराजांचा नाईलाज झाला. ते शेटजींना घेऊन ब्रह्मदेवाकडे गेले. ब्रह्मदेवांकडे देखील या समस्येचं उत्तर नव्हतं. म्हणून ब्रह्मदेव शेटजींना घेऊन प्रभू—परमात्म्याकडे गेले आणि शेटजींची इच्छा पूर्ण करण्याचा उपाय विचारला. परमात्मा म्हणाले, “हे मनुष्य! धन्य आहेस तू! तुला नावेने प्रवास करत असताना एका संत महात्माजींचा सहवास लाभला. त्यांच्या उपदेशामळेच तू माझ्यापर्यंत येऊ शकलास. माझ्या दर्शनाने आता मात्र तुझं एकही पाप शिल्लक राहिलं नाही. त्यामुळे पाप पुण्यातून मुक्त होऊन तुला परमधामाची प्राप्ती झाली आहे. क्षणभराच्या सहवास आणि उपदेशाने शेटजींची जन्म मृत्यूच्या बंधनातून सुटका झाली.

म्हणूनच ग्रंथ—शास्त्र—पुराणांनी साधूसंग हा सर्वश्रेष्ठ म्हटला आहे. सत्संगाचा एक क्षण देखील हा जीवाचं कल्याण करतो. यासाठीच संत तुकाराम महाराज म्हणतात—

संतसंग देई सदा

सिंधूताई सपकाळ

पद्मश्री पुरस्कार प्राप्त सिंधूताई सपकाळ उर्फ अनाथांची माई

माईचा जन्म १४ नोव्हेंबर १९४७ रोजी झाला. वर्धा जिल्ह्यातील जंगल भागातील नवरगाव ही त्यांची जन्मभूमी. त्यांचे वडील अभिमान साठे गुरं वळायचं काम करायचे. गाव अतिशय मागासलेलं कुणाला शिक्षणाचा गंध नाही. चिंधी (सिंधूताई) ही सर्वात मोठी मुलगी. पाठी एक भाऊ, एक बहीण. त्या पाच वर्षांच्या असताना त्यांचे वडील त्यांना घेऊन पिंपरीमधील गावात आले. मुलीनं शिकावं अशी वडलांची इच्छा. पण आईचा मात्र सक्त विरोध. माईना गुरं राखायला सकाळी बाहेर पाठवलं की त्या शाळेत जाऊन बसायच्या. माई मुळच्याच बुद्धिमान, पण जेमेतेम मराठी चौथीपर्यंत शिकता आलं.

त्यांचा विवाह श्रीहरी सपकाळ यांच्याशी झाला आणि चिंधी साठेची चिंधाबाई श्रीहरी सपकाळ झाली. लग्नात माईचं वय होतं अकरा वर्ष आणि नव्याचं वय तीस वर्ष. घरी प्रचंड सासूरवास. ढोरासारखी मेहनत करावी लागे. घरात सगळे अशिक्षित.

तेव्हा गुरं वळणं हाच व्यवसाय असायचा. गुरांच्या शेणाचा लिलाव फॉरेस्टवाले करायचे. इथं त्यांनी बंड पुकारलं. लढा सुरु केला. त्यामुळे या लिलावात ज्यांना हप्ता मिळायचा त्यांच्या हप्त्यावर गदा आली. माई हा लढा जिंकल्या पण त्यांना या लढ्याची जबर किंमत चुकवावी लागली. गावातील जमीनदार दमडाजी दुखावला गेला त्याने नव्याच्या मनात माईच्या

चारित्र्याबद्दल संशय निर्माण केला. गरोदर माईना त्यांन बेदम मारुन घराबाहेर काढलं. गुरांच्या लाथा बसून मरतील म्हणून तशा अर्धमेल्या अवस्थेत त्यांना गोठव्यात आणुन टाकलं. त्या अवस्थेत त्यांची कन्या ममता जन्माला आली.

परभणी—नांदेड—मनमाड रेल्वे स्टेशन वर माई दिवसभर गाणी गात भीक मागायच्या आणि रात्री स्टेशनवरच झोपायच्या. पण तिथेही त्यांनी कधी एकटं खालं नाही. स्टेशनवरच्या

सगळ्या भिकान्यांना बोलावून त्या मिळालेल्या अन्नाचा काला करायच्या आणि मग सर्व भिकारी एकत्र बसून जेवायचे. त्यांनीच माईना संरक्षण दिले. माई तेव्हा २१ वर्षांच्या होत्या. एकदा तर दोन दिवस काहीच भीक मिळाली नाही. आश्रय कुठेच नव्हता. उघड्यावर तर रात्री झोपणं शक्य नव्हतं, म्हणून माईनी स्मशान गाठलं. त्या स्मशानातच राहू लागल्या. पण पोटातल्या भुकेच काय? एक मृतदेह आला. अंत्यसंस्कार झाले. मडकं फुटलं. पण मडक्यात थोडं पाणी तसंच होतं. अंत्यविधी करून लोक निघाले. एखादा पैसा हातावर पडेल म्हणून माई त्यांच्या मागे मागे आशेने चालू लागल्या. एकाला त्यांची दया आली. त्याने त्यांना थोडं पीठ आणि सव्वा रुपया दिला. काळोख दाटला होता. चिता अजून धगधगत होती आणि माईच्या पोटात भूक पेटली होती. माईनी मडक्यातल्या पाण्यात पीठ कालवले, आणि चितेवरच्या निखान्यावर भाजले. कडक भाकरी तशीच खाल्ली.

माई काही दिवसांनी तिथूनही बाहेर पडल्या

(पान २४ वर)

जगदंशमिष्ठकर

कथा

ठकास महाठक

ए का गावात एक सावकार राहत होता. तो फार कंजूष होता. शिवाय अडलेल्या नडलेल्यांना मदत करुन अव्वाच्या सव्वा मोबदला उकळायचा. त्याच्याकडून घेतलेले कर्ज न फेडले गेलेल्या अनेक शेतकऱ्यांच्या जमिनी त्याने बळकावल्या होत्या.

एके दिवशी सावकार काशीला जायला निघाला. रेल्वेने प्रवास करत असताना त्याच्यासमोर एक प्रवासी येऊन बसला. तो एक सराईत चोर होता. सावकाराच्या हालचाली बारकाईने पाहत होता. सावकाराशी गप्पा मारता मारता त्याने विचारले, “शेटजी! आपण

काशीला का जात आहात?” शेटजी म्हणाला, “काशीला जाऊन मी गंगेत स्नान करणार” त्यावर चोराने विचारले, “त्याच्याने काय होणार?” शेटजी म्हणाला, “व्यापार धंद्यामध्ये बरेच काही घडत असते. काही वेळा खोटंही बोलावं लागतं. त्यामुळे पापाचा भार डोक्यावर नको म्हणून गंगेत स्नान केलेलं बरं असतं. त्यामुळे सगळी पापं धुतली जातात.”

सावकाराने चोराला विचारले, “बरं तुम्ही काशीला कशासाठी निघालात?” चोर म्हणाला, “मी खूप मोठा कारखानदार आहे

गौरव हा पडण्यात नाही, पडून उठण्यात आहे.

हसती दुनिया
मार्च २०२२

परंतु दरवर्षी नित्यनेमाने तीर्थयात्रा करतो. काशीला जाऊन दानधर्म करतो. साधुसंतांना जेवू घालतो. तेवढाच त्यांचा आशीर्वाद मिळतो. हो, पण तुम्ही म्हणता त्याप्रमाणे मी गंगेत कधी डुबकी मारली नाही आता मलाही गंगेत स्नान केलं पाहिजे.” सावकार म्हणाला, “हो तर, चला आपण बरोबरच जाऊया, तेवढीच मला सोबतही होईल.”

चोराला आयतीच संधी मिळाली. दोघंही गंगेवर स्नानाला गेले. सावकार म्हणाला, “मी माझे कपडे आणि दागिने इथे काठावर ठेवतो. गंगेत डुबकी मारून येतो तोपर्यंत तुम्ही सांभाळा. नंतर मी बाहेर आल्यावर तुम्ही स्नानाला जा.” चोर म्हणाला, “ठीक आहे.”

व्यापान्याने अंगावरचे कपडे आणि दागिने तसेच काही रोकड काठावर काढून ठेवली. चोर म्हणाला, “तुम्ही निवांत डुबकी मारून या तोपर्यंत मी आहे इथे.” शेटजी गंगेच्या पाण्यात उतरले आणि आणि डुबकी मारून वर आले तोपर्यंत चोर व्यापान्याचे कपडे आणि मुद्देमाल गोळा करून पसार झाला. व्यापान्याने पाहिले चोर दुसऱ्या किनान्यावर जाऊन पोहोचला. व्यापारी ओरडला, “अरे चोरा! कुरु फेडणार हे पाप?” चोर तिथूनच मोर्ढ्याने ओरडत म्हणाला, “शेटजी, मी गंगेत डुबकी मारली. माझी सगळी पाप धुतली गेली.”

व्यापान्याला आता कळून चुकलं, की गंगेत स्नान केल्याने पाप काही धुतलं जात नाही. आपल्या पापाचं फळ आपल्याला शेवटी मिळालंच.

मित्रांनो, गंगेत स्नान केल्याने शरीरावरचा मळ धुतला जाईल परंतु; मनावरचा मळ धुतला जाणार नाही. मनाची मलीनता घालवण्यासाठी सत्संगाची जोड हवी आणि कर्माची मलीनता दूर करण्यासाठी सत्कर्माचीच जोड हवी.

सिंधुताई सपकाळ (पान २२ वरून)

आणि भीक मागत, काम शोधत चिखलदन्याला पोहोचल्या. तिथं मजुरांची मुलं सांभाळण्यास सुरुवात केली. तिथलं काम संपल्यावर त्या पुण्याला आल्या आणि पुन्हा भीक मागणं सुरु झालं.

एकदा पुण्याच्या बालगंधर्व रंगमंदिरातील कार्यक्रमात त्यांचं खणखणीत आवाजातील भाषण आणि कविता ऐकून सगळे स्तब्ध झाले. सिनेअभिनेता श्री. सुनील दत्त यांनी माईशी हस्तांदोलनच केले. कन्या ममताला पुण्याच्या सेवासदनमध्ये दाखल केले. त्याच कार्यक्रमात आकाशवाणीचे यशवंत खरातही होते. त्यांनी आकाशवाणीवर कार्यक्रम करायला माईना आमंत्रण दिलं. आकाशवाणीवर गाऊन माईना ३५० रु. महिना मिळू लागले. जमा झालेले पैसे घेऊन माई चिखलदन्याला परतल्या. एक झोपडी बांधून त्यांनी आपला आश्रम थाटला. हळूहळू मुलांची संख्या वाढू लागली. रस्त्यावर सापडलेली, कचराकुंडीत फेकलेली, अनाथ झालेली मुलं माईनी आपली मानून चिखलदन्याला आणली.

माईचा पहिला मुलगा दीपक जो त्यांना पुण्याला सापडला होता. त्याचे नातेवाईक शोधत आले. सासवडजवळ असलेल्या गावात त्याच्या आजोबांनी त्याच्या नावे करून दिलेल्या जमिनीवर ‘ममता बाल सदन’ उभं राहिलं. आज महाराष्ट्रात माईचे चार अनाथाश्रम आहेत. १०४२ मुलं तिथे राहतात. काही वर्षांपूर्वी माई चिखलदन्यास परतल्या, आणि तिर्थ मुलींचं वसतीगृह सुरु केलं. आज ९०० मुली तिथे राहून शिक्षण घेतात. माईची आज सुमारे १५०० लेकर आहेत.

दीपक आणि ममता ही त्यांची मुलं त्यांचं बरचसं काम आता सांभाळतात. ममताने MSW केलं आहे. माईनी कलेल्या संघर्षाची पावती म्हणून त्यांना आजवर ७७२ पुरस्कार मिळाले. अशी हि अनाथांची माई दिनाक ४ जानेवारी २०२२ रोजी देह ठेवून गेली.

त्याग वस्तुंचा नाही, तर कामनेचा करावा

माणसाचं मन हे माकडासारखं इकडे तिकडे उड्या मारत असतं. माकडाला पकडण्यासाठी एक साधन वापरलं जातं. एक अरुंद तोडांचं मडकं जमिनीत गाडून ठेवतात. त्यात चणे टाकले जातात. माकड त्या मडक्यात हात घालून चणे उचलून बाहेर काढण्याचा प्रयत्न करतं; परंतु हात काही निघत नाही. कारण हात बाहेर काढताना मुठीचा आकार वाढतो. त्यामुळे हात बाहेर निघत नाही. त्या अरुंद मडक्यात त्याची मूठ अडकलेली असते. ते घाबरून जातं आणि विचार करू लागतं, की या मडक्यात कुणीतरी आपला हात पकडून ठेवलाय. वास्तविक मडक्यात तर कोणीच नाही; परंतु त्याच्या मनाची तशी धारणा झालेली असल्याने ते अधिकच घाबरून जातं. त्याची विचार करण्याची शक्ती देखील संपते आणि आपोआपच ते पकडलं जातं.

या कथेचं तात्पर्य हेच आहे, की माणसाचं मनदेखील असंच असतं. मुठीतील चण्यांप्रमाणे ते मनातील इच्छा—वासना सोडत नाही. परिणामी ते जन्म मरणाच्या चक्रात अडकतं.

मनुष्य भौतिक वस्तुंचा त्याग करून स्वतःला मुक्त करू पाहतो; परंतु वस्तुंचा त्याग करून काही साध्य होणार नाही. तर मनाच्या संकल्प—विकल्प, इच्छा—कामनांचा त्याग केला पाहिजे. मनात जर इच्छा—कामना लालसा तशाच असतील तर मग वस्तुंचा त्याग करून काय फायदा? आपण जरी संसाराशी नातं तोडून एखाद्या निर्मनुष्य जागेत निघून गेलो, तरी मनात

जर संसाराची लालसा व प्रिय व्यक्ती—वस्तू यांच्या विषयीचा मोह तसाच असेल तर त्या त्यागाचा काही उपयोग नाही. त्यासाठी आधी मनाचा इलाज केला पाहिजे.

समजा, एखाद्या कंदिलाच्या काचेवर पतंगाचा किडा बसलेला आहे. त्याची सावली भिंतीवर पडलेली आहे. ती पाहून कोणी असा विचार करू लागेल, की भिंतीवर पडलेली पतंगाची सावली झाडूने किंवा काठीने दूर करावी तर ते शक्य होणार नाही. त्यासाठी काचेवर बसलेल्या पतंगालाच दूर केलं पाहिजे. म्हणजे भिंतीवरील सावली आपोआपच दूर होईल. तसे आशा, तृष्णा, लालसा या माणसाच्या मनात बसलेल्या आहेत. म्हणून संत महापुरुष मनालाच समर्पित करून टाकतात. माणसाने अनेक वस्तू अर्पण केल्या, खूप दानधर्मही केला; परंतु मनात जर त्याबाबतचा अभिमान असेल तर त्याला त्याचा लाभ होणार नाही. म्हणून म्हटलेलं आहे— माया तजी तो क्या हुआ, जे माण तज्या न जाए

स्पृहा नाटेकर

वाढदिवसाच्या हार्दिक शुभेच्छा

रियान गरडे

सेहजता गुजरे

अंश रिटे

अपूर्व खापरे

ऋणाली येरुडकर

धनिष्ठा उगाडे

पलक शिनकर

प्रियांश मुसळे

समर्थ शेंडे

समीर पवार

अदिती साळवी

आदर्श साळवी

सार्थक पाताडे

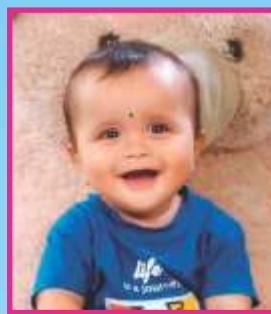

विहान वडके

सई पवार

अनिकेत सोनावणे

प्रिया सुतार

भार्गवी पाटील

अर्णव लोखंडे

श्रेया कुंभार

निशांत विहुलेकर

समीक्षा चाळके

सविना धुळप

सान्धी मोकाशी

समीप शिंदे

अभिनीती जाधव

स्वरूप कुळे

श्रेयल पवार

शुभा बने

गुरुबरख्श सिंह ‘राजकवी’ जी

१५ ऑगस्ट, १९२८ साली गाव बिलावल जिल्हा वैमलपुर (पाकिस्तान) येथे राजकवीजींचा जन्म झाला. त्यांच्या वडिलांचे नाव श्री. कर्मसिंह आणि मातेचे नाव श्रीमती सुधिं होते. त्यांना भक्तिची उत्कटता परंपरागत प्राप्त झाली. बाबा बुटासिंहजींकडून त्यांना लहानपणीच (१३-१४ वर्ष) ब्रह्मज्ञान प्राप्त झाले. १९४७ मध्ये झालेल्या विभाजनानंतर सद्गुरुच्या आदेशानुसार अमृतसर येथे स्थायिक झाले. त्यांच्या योगदानामुळे १ जानेवारी, १९६१ साली अमृतसरमध्ये प्रथमच सत्संग भवन निर्माण झाले.

**सुता पया सांकिसी ख्याल अन्दर,
अचनचेत मेरी अक्ख खुल गई सी।**

ही स्वयंरचित रचना जेव्हा त्यांनी बाबा अवतारसिंहजींना ऐकवली तेव्हा शहशाहीजींनी खूश होऊन त्यांना १९४८ मध्ये ‘राजकवी’ हा पुरस्कार दिला. त्यावेळी त्यांनी आपले मूळ नाव विसरून ‘राजकवी’ याच नावाचा स्वीकार केला. १९६७ साली त्यांना ज्ञानप्रचारकाची सेवा प्राप्त झाली. १९७९ साली राजकवीजींना संत निरंकारी मंडळाच्या कार्यकारी समितीचे सदस्य रूपात बाबा गुरबचनसिंहजींद्वारा सेवा प्रदान करण्यात आली. बाबा हरदेवसिंहजींनी २००९ साली केंट्रीय योजना व सल्लागार बोर्डचे सदस्य रूपाने सेवा प्रदान केली.

ते पंजाबी, हिंदी, ऊर्दू, फारसी, सिंधी इ. भाषा जाणत होते. सत्य बोलण्यास ते कधीच घाबरत नसत, मग त्यासाठी कितीही मोठी किमत मोजावी लागली तरी चालेल. प्रचारकांना सर्व प्रचलित धर्मांची जाणकारी

असावी लागते. जेणेकरून जसे श्रोते समोर असतील तसे त्यांना परमेश्वराच्या ज्ञानाविषयी सांगितले जावे. सद्गुरुच्या कृपाशीर्वादाने युरोप, इंग्लंड, दुबई, मलेशिया, सिंगापूर, जपान, फिलीपीन्स, थाईलॅंड, हाँगकाँग, अमेरिका, कॅनडा, अफगाणिस्तान इ. देशात सत्याचा संदेश देण्याचे कार्य केले.

१९६३ साली मसूरी भवन विकत घेतले गेले. त्याला आधी ‘भूत बंगला’ म्हटले जायचे. त्यामुळे ते कोणीच विकत घेत नव्हते. शहनशाह बाबाजींसमोर ही गोष्ट आली तेव्हा त्यांनी ती इमारत विकत घेण्यास सांगितले. इमारत विकत घेतल्यानंतर बाबाजींनी राजकवीजींना तिथे राहण्याचा आदेश दिला. सद्गुरुच्या आदेश मानून ते तिथे राहू लागले आणि सत्संगाला सुरुवात केली. ग्रीष्म ऋतुत मसूरी भवन सर्व संतांच्या आकर्षणाचे केंद्र बनले. सद्गुरुने भक्तांसह येऊन मसूरी भवनमध्ये ज्ञानाच्या गंगेचा प्रवाह चालू ठेवला.

राजकवीजी कधीही वृद्धावस्थेने खचले नाहीत. वय जास्त असल्याने शरीर कमजोर होत गेलं. पण प्रचार व प्रवास कधीही कमी झाला नाही. पुढे त्यांची प्रकृती बिघडली. २६ डिसेंबर, २०१० रोजी टेलीफोनद्वारे बाबा हरदेवसिंहजी महाराज यांची क्षमा मागून व आशीर्वाद घेऊन रात्री १२.३० वा. ‘तूही तूही’चे स्मरण करत विशाल ‘तू’मध्ये सामावले.

सद्गुरु चरणी हीच प्रार्थना, या महान तपी-त्यागी संतांसारखं गुरमत जीवनाचा आधार बनवं, ज्ञानमय होऊन जीवन जगावे आणि परोपकारसाठी सदैव तयार रहावं, समर्पण भाव आणि गुरुच्या वचनांच्या प्रती समर्पित होण्याची भावना प्रबळ राहावी.

कच्च्या आहारात डडलंय आरोग्याचं रहस्य

महाराष्ट्राला स्वतःची अशी एवढे खाद्यसंस्कृती आहे. अस्सल महाराष्ट्रीयन खाद्यपदार्थांबाबरच अन्य भारतीय खाद्यपदार्थेखील लोक चवीने खातात. म्हणूनच अगदी महाराष्ट्रात मकेककी रोटी मिळते, तर पंजाबात झुणका भाकर मिळेल असा बोर्ड दिसतो. अगदी सिमल्याला गेलात किंवा कन्याकुमारीला गेलात तर तेथेही मुंबई भेळ ही पाटी हमखास दिसते. असे जरी असले, तरी आरोग्य जपणाऱ्या आणि खाण्यापिण्यावर प्रचंड कंट्रोल ठेवणाऱ्यांसाठी अनेक पर्याय उपलब्ध आहेत. विशेषत: उत्तम आरोग्य हे उत्तम आहाराशी जोडलं गेलं आहे. म्हणूनच आजाच्या धावपळी च्या जीवनात बदलत्या जीवनशैलीशी एकरूप होताना पौष्टिक पदार्थ घेणे आवश्यक झाले आहे.

जेवणात सॅलेडचे म्हणजे कोशिंबीरीचे फार महत्त्व आहे. ज्या भाज्या कच्च्या खाल्ल्या जाऊ शकतात त्यांचा सॅलडमध्ये वापर करता येतो. जेवणात सॅलडचे खास स्थान असण्याचे मुख्य कारण म्हणजे यात सर्व जीवनसत्त्वे, पौष्टिक तत्त्वे, लोह, गंधक, फॉस्फरस, पिष्टमय पदार्थ, चरबी, प्रोटीन यांचा समावेश असतो. मुळा, गाजर, टोमॅटो, कोबी, कांदा, लिंबू, आले, बीट इ.

भाज्या कच्च्या खाल्ल्यामुळे अधिक जीवनसत्त्वे मिळतात. यामुळे पचनक्रिया सुधारून जेवण लवकर पचते.

मुळ्यामध्ये जीवनसत्त्व ब, क आणि गाजरात जीवनसत्त्व अ, क, लोह आणि कांद्यात जीवनसत्त्व क, ब, गंधक, फॉस्फरस पुरेशा प्रमाणात असतात. कोबीमध्ये तर जीवनसत्त्व अ,

ब, क याबरोबरच प्रोटीन, चरबी इ.

असतात. लिंबामुळे भरपूर प्रमाणात जीवनसत्त्व क मिळू शकते. बीट, मुळा, यांची पाने सॅलडच्या रूपात खाल्ल्याने सागळ्यात जास्त जीवनसत्त्वे मिळतात.

म्हातारपणात कच्च्या भाज्या खाणे ही एक समस्या असते. यासाठी सॅलड शक्य तितके बारीक बनवावे. मुळा, गाजर, बीट हे किसावे. टोमॅटोचा रस काढावा म्हणजे वयस्कर लोकांना खाता येईल. लहान मुले, तरुण व्यक्ती, वृद्ध व्यक्ती, सर्वांसाठी सॅलडचा जेवणात वापर करणे गुणकारी आहे; कारण सॅलड स्वतःच वैद्यासारखे आहे. दृष्टी सुधारण्यासाठी, पचनक्रिया नीट राखण्यासाठी, पोटाच्या विविध विकारांसाठी सॅलड औषध आहे. शिवाय विद्यार्थ्यांनी रोज जेवणाबरोबर सॅलड खाल्ले तर शरीर सुदृढ होते.

संकटं तुमच्यातली शक्ती, जिद्द पाहण्यासाठीच येत असतात.

हसा मुलांनो हसा

लॉकडाऊन संपल्यानंतर बंऱ्याने दोन हजार रुपयाचा शर्ट खरेदी केला. बायको ओरडेल म्हणून तो तिला म्हणाला, “फक्त दोनशे रुपयांचा घेतला बघ”

बायको खूप खूश होत म्हणाली, “वा! किती छान खरेदी करता हो तुम्ही! बरं हे घ्या दोनशे रुपये आणि हा शर्ट माझ्या भावासाठी राहू घ्या. तुम्ही दुसरा घ्या.”

बंऱ्या : बाबा, आमचे गुरुजी म्हणतात, रोज दूध प्यायल्याने बुद्धी वाढते, आपण शिकून खूप मोठे होतो.
बाबा : हो, बरोबर आहे.
बंऱ्या : मग तसं असतं तर वासरु शिकून खूप मोठं झालं नसतं का?

सराफी दुकानदार : अहो बाई, तुम्ही नेहमी माझ्या दुकानात येता. खूप सारे दागिने पाहता; परंतु नेत मात्र काहीच नाही.
बाई : मी नेहमीच नेते पण तुमचं लक्ष नसतं त्याला मी काय करु?

लीलाकाकू : अहो कुरु आहात? फोन का उचलत नाही? ऑफिसला पोचलात ना!
बाळूकाका : अगं माझ्या स्कूटरचा एक्सीडेंट झालाय, पोलीस मला हॉस्पिटलला घेऊन जात आहेत.
लीलाकाकू : हां .....पण टिफिन मात्र सरळ ठेवा. त्यात पातळ भाजी आहे, सांडायला नको.

डॉक्टर : मैना वहिनी, तुमचं वजन खूपच वाढत चाललय.
मैनावहिनी : आमचा फ्रिज बिघडला आहे ना!
डॉक्टर : अहो मग त्याचा काय संबंध वजनाशी?
मैना वहिनी : रात्री उरलेलं सगळं मलाच खायला लागतं ना!

वडील : बंड्या, आजपर्यंत तू असं काही काम केलंस का, ज्यामुळे माझी मान वर होईल.

बंड्या : हो केलय ना! एकदा नाही का तुमच्या डोक्याखाली उशी लावली होती.

दिन्या : बाबा मला एक बाईक घेऊन द्या ना!
बाबा : अरे आपल्याला देवाने दोन पाय कशासाठी दिलेत?
दिन्या : एक किक मारायला आणि दुसरा गियर बदलायला.

मित्राचे वडील : बाळू तुझं सरनेम काय आहे?

बाळू : आम्हाला सर नाही, मँडम आहेत.

भिकारी : साहेब, दोन—चार रुपये द्या गरिबाला.

साहेब : अरे असं रोडवर उभं राहून भीक मागायला तुला लाज नाही का वाटत?

भिकारी : मग काय तुमच्या दोन—चार रुपयांसाठी ऑफिस उघडून बसू?

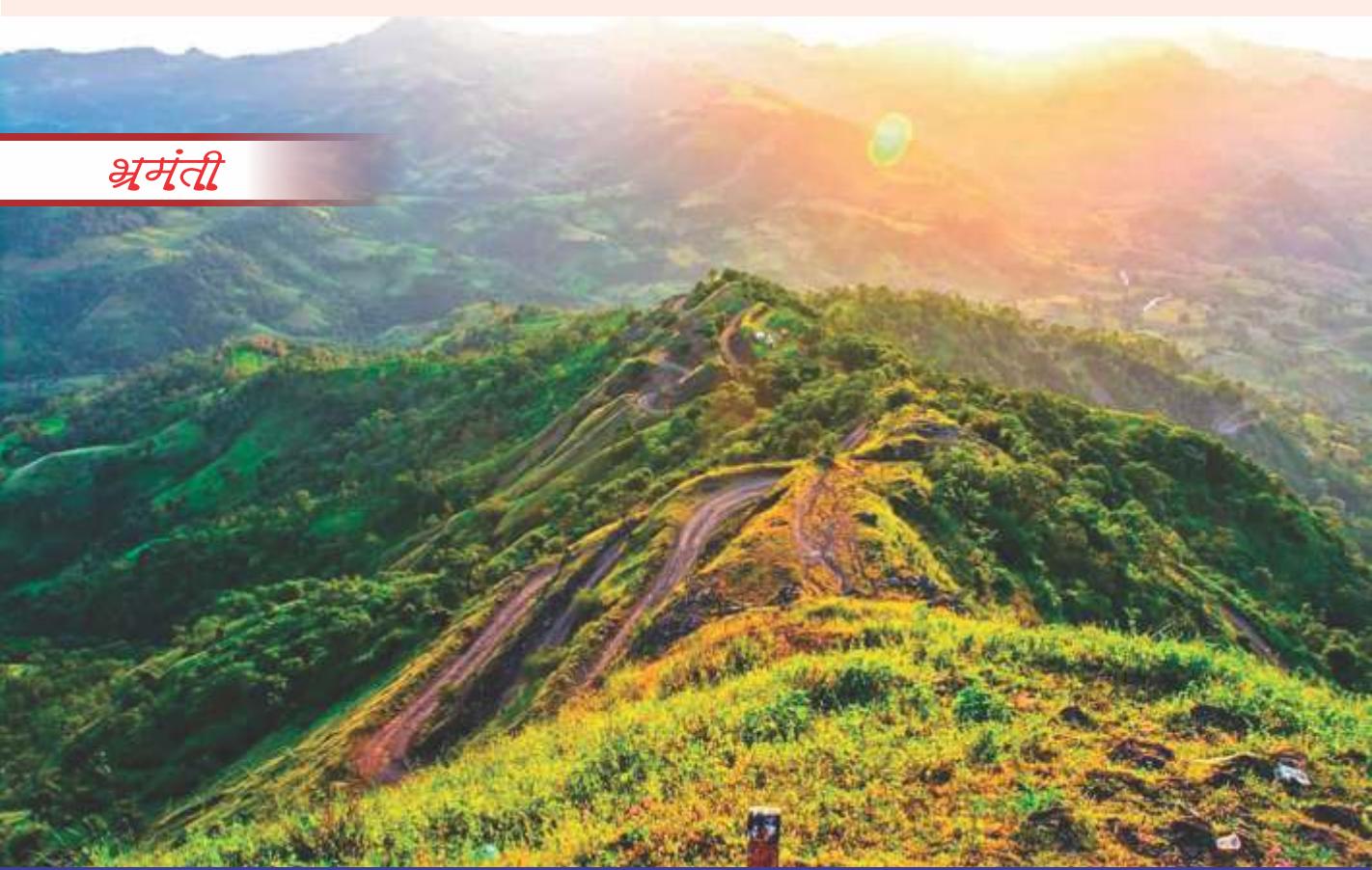
शिक्षक : रोज नखं कापून येत जा.

पिंट्या : पण सर आजी म्हणते, शनिवारी नखं कापू नयेत.

शिक्षक : अरे, हीअंधश्रद्धा आहे. बरं तुला काय वाटत?

पिंट्या : मला बरोबर वाटतं सर.. शनिवारी जर नखं कापली ना की रविवारी मटणाच्या रश्यात बोटांची आग आग होते .

उत्तर महाराष्ट्रातील थंड हवेचे ठिकाण तोरणमाळ

तं चीने महाबळेश्वरच्या पाठोपाठ असलेलं महाराष्ट्रातील दुसऱ्या क्रमांकाचं थंड हवेचं ठिकाण म्हणजे नंदुरबार जिल्ह्यातील 'तोरणमाळ' होय. समुद्रसपाटीपासून सुमारे तीन हजार तीनशे फूट उंचीवर असलेले हे स्थान सातपुडा पर्वतरांगांमध्ये आहे. राज्यातील इतर पर्यटन स्थळांच्या मानाने ते विकसित नसले तरीही पर्यटकांचे विशेष आकर्षण स्थळ आहे. तोरणमाळ हे उत्तर महाराष्ट्रातील एकमेव थंड हवेचे ठिकाण आहे. तेथील निसर्गसौंदर्य अप्रतिम आहे. विविध पक्षी तसेच असंख्य औषधी वनस्पती यांनी नटलेलं

हे पर्यटन स्थळ गर्दीपासून सध्यातरी दूरच असलं तरी तिथे शुद्ध व थंड हवेचा आनंद आणि निसर्ग सौंदर्य पाहण्यासाठी पर्यटक आवडीने जात असतात.

तोरणमाळ येथील प्रमुख स्थळे
सातपायरी घाट :

घाटमाथा चढून गेल्यावर शेवटच्या उंच टोकावरून रस्त्याकडे पाहिल्यास खाली सात पायऱ्यांसारखा रस्ता दिसतो. हा घाट तोरणमाळ पासून चार किलोमीटर आधी सुरु होतो. सातपायरी घाटाच्या पायथ्याशी

सीताखाई पॉईंट

काळापाणी नावाचा पहाड आहे. गंभीर गुन्हे केलेल्या कैद्यांना इंग्रज या पहाडावरुन लोटून देत असत. तोरणमाळ माथ्याच्या सुरुवातीलाच असलेल्या एका गुहेत आदिमानवाची मूर्ती आहे त्याला नागार्जुनाची गुहा असेही म्हणतात.

सीताखाई पॉईंट

तोरणमाळच्या ईशान्य भागात सीताखाई पॉईंट आहे. प्रचलित खाई म्हणजे दरी. आख्यायिकेनुसार प्रभू रामचंद्र माता सीतेसोबत वनवासात जात असताना माता सीतेला तहान लागली. तेव्हा प्रभू रामचंद्रांनी पृथ्वीच्या पोटात बाण मारून भूगर्भातील जल बाहेर काढले. ते स्थळ आज सीताकुंड म्हणून ओळखले जाते. इथे पर्वताचे सुळके दिसतात. सीताखाई धबधब्यातून वाहणारे पाणी पुढे पुढे नर्मदा नदीला जाऊन मिळते.

यशवंत तलाव

वर्षातील बाराही महिने पाणी असणाऱ्या तोरणमाळ मधील या तलावाचे आकर्षण राज्याचे पहिले मुख्यमंत्री यशवंतराव चव्हाण यांनाही होते. त्यांनी दिलेल्या भेटीनंतर २६ सप्टेंबर १९६९ पासून या तलावाचे नाव 'यशवंत तलाव' असे ठेवण्यात आले. या ठिकाणी बोटींगची देखील सोय आहे. तसेच तलाव परिसरात काही रिसॉर्ट आहेत.

या तलावात कमळाची फुलं सर्वत्र उमललेली दिसतात. त्यामुळे या तलावाला लोटस लेक म्हणूनही ओळखले जाते.

गोरक्षनाथ मंदिर व मच्छिंद्रनाथ गुंफा:

नैसर्गिकरीत्या तयार झालेल्या या गुहेत गोरक्षनाथ व मच्छिंद्रनाथ यांनी तपश्चर्या केली होती असे म्हटले जाते. या नैसर्गिक गुंफलेला मच्छिंद्रनाथांचे गुंफा असे नाव आहे. जवळच गोरक्षनाथांचे मंदिरही आहे.

या बरोबरच खडकी पॉइंट, पुरातन किल्ला, औषधी वनस्पतींची बाग, इ स्थळं आणि सूर्योदय-सूर्यास्ताचे विलोभनीय दृश्य तोरणमाळची इतर वैशिष्ट्ये आहेत.

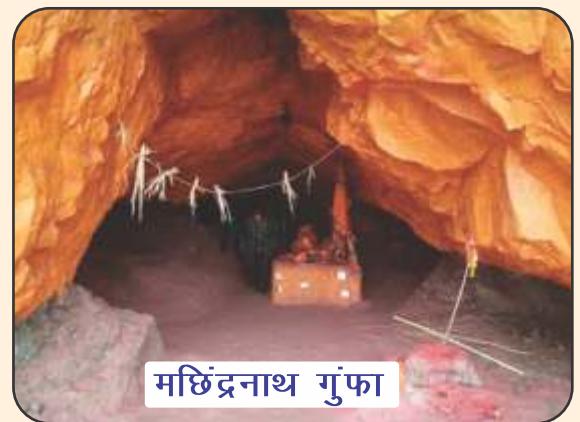
तोरणमाळला जाण्यासाठी धुळे किंवा नंदुरबार येथे उतरावे लागते.

यशवंत तलाव

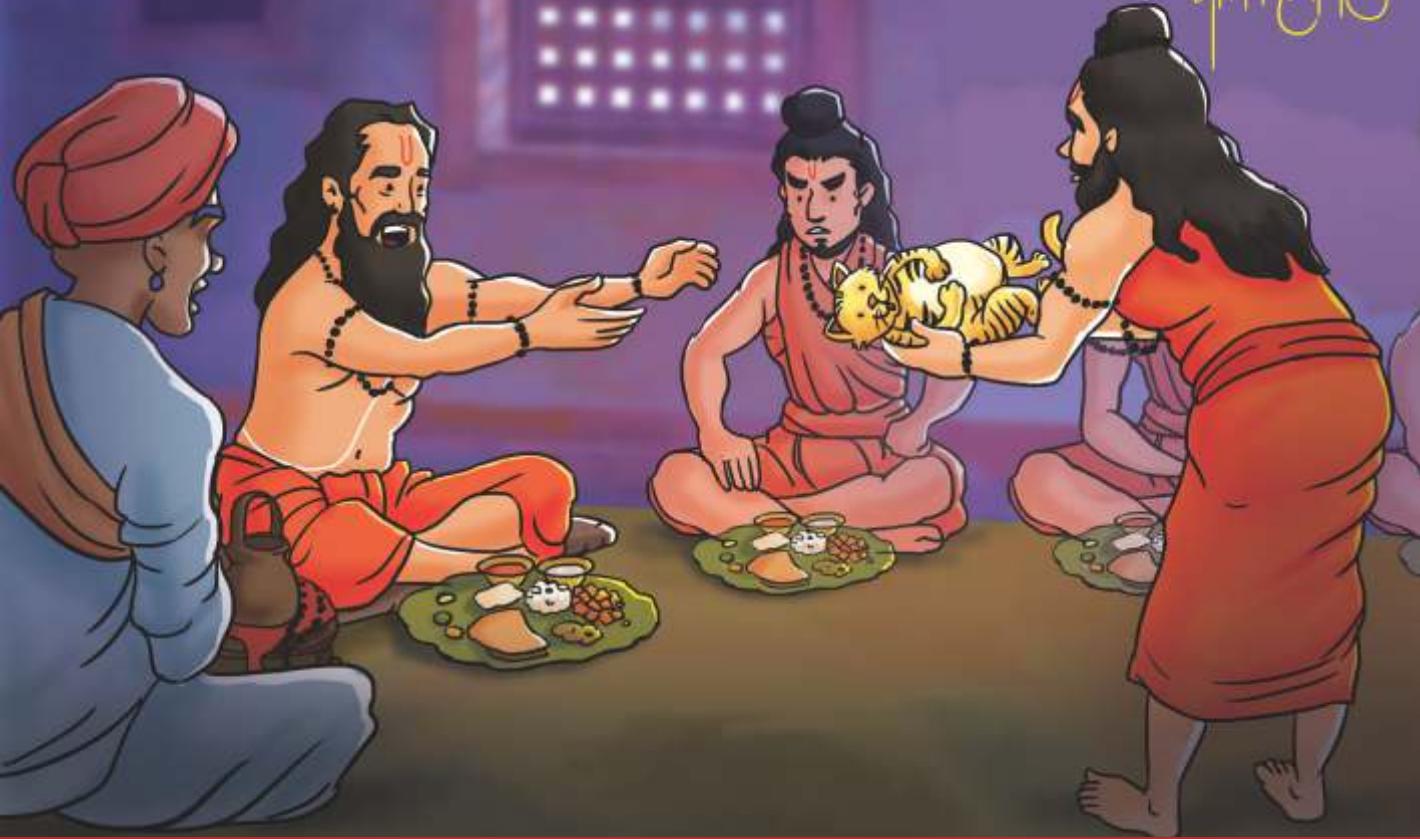
मच्छिंद्रनाथ गुंफा

अपयशाच्या कठीण खडकाखालीच यशाच्या पाण्याचा झार असतो.

हसती दुनिया
मार्च २०२२

समर्थ दर्शन : भाग - ८३

सारे जीव रघुपतीचेच

समर्थाच्या नजरेत सारेच समान होते. राजा असो वा रंक, सज्जन असो की दुर्जन, चोर असो की साव, एवढेच नव्हे तर सर्व प्राणी पक्षी देखील त्यांना समानच होते.

एकदा समर्थाच्या मठात कोणीतरी मांजरीचे पिल्लू सोडून गेलं. त्या पिलाला समर्थानी मोठ्या मायेने वाढवले. त्याचे नाव त्यांनी राम ठेवले. ते नेहमी जेवायला बसताना त्याला राम अशी हाक मारत. त्याला प्रेमाने भरवत. मगच ते स्वतः जेवत. असे हे पिल्लू आता एक गलेलघु बोका

बनले होते. समर्थाचा हा लाडका बोका सगळीकडे धुडगूस घालत असे. त्यामुळे मठातील शिष्यगण तसेच स्वयंपाक घरातील सेवक गण त्याला खूप कंटाळले होते.

एकदा एका शिष्याने तर त्याला दूर जंगलात सोडून दिले होते. परंतु बोका मात्र वाट काढत मठात येऊन पोहोचला. एके दिवशी बोक्याने दुधाचं पातेलं उघडं पाहून सारं दूध पिऊन टाकलं. त्यामुळे नैवेद्याला देखील दूध उरलं नाही. याचा राग येऊन

(पान ३६ वर)

३४

हसती दुनिया
मार्च २०२२

अपमानाच्या पाय-यावरुनच ध्येयाचा डोंगर चढायचा असतो.

वाचनाचं रहस्य

सन १८९० च्या नोव्हेंबर महिन्यातील ही घटना आहे. स्वामी विवेकानंद भारत भ्रमण करत मेरठ येथे आले. मेरठला स्वामीजींचे इतर गुरुबंधूंही भेटले. बन्याच वर्षांनी ही भेट होत असल्याने सर्वांनाच आनंद झाला होता. स्वामीजींचा मुक्काम चार दिवस मेरठमध्ये असल्याने गुरुबंधूंसोबत ज्ञानचर्चा आणि वाचन यात त्यांचा वेळ जात असे.

स्वामी विवेकानंदांना वाचनाचं खूप वेड होतं, त्यांचा जास्तीत जास्त वेळ वाचनात जात असे. स्वामी अखंडानंदजी विवेकानंदांसाठी पुस्तकं आणायला तेथील स्थानिक ग्रंथालयात जात आणि तिथून दररोज एक ग्रंथ आणत. त्यावेळी स्वामीजी सर जॉन ल्युबॉक्स वर्क्सचे खंड वाचत होते. दररोज एक खंड आणायचा आणि तो वाचून झाल्यावर दुसऱ्या दिवशी परत करायचा असा दिनक्रम सुरु झाला.

ग्रंथपाल विचार करू लागला की इतका मोठा खंड ! आणि तोही एका दिवसात वाचून परत? हे कसं शक्य आहे? बहुतेक स्वामीजी खंड वाचतच नसावेत. फक्त इतरांवर प्रभाव पाडण्यासाठी दररोज

पुस्तक नेत असावेत. ग्रंथपालाने आपल्या मनातील ही शंका अखंडानंदजींकडे बोलून दाखवली.

अखंडनंदजींनी मठात आल्यावर स्वामीजींना ही गोष्ट सांगितली. स्वामीजी स्मितहास्य करत म्हणाले, “ठीक आहे, उद्या मी स्वतः

येतो ग्रंथालयात.” दुसऱ्या दिवशी स्वामीजी अखंडानंदजींसोबत ग्रंथालयात गेले आणि ग्रंथपालास विनम्रतेने म्हणाले, “सर, प्रथम मी आपले आभार मानतो, तुम्ही दिलेल्या सर्व पुस्तकांचं मी खूप जागरुकतेनं वाचन केलय. माझ्या वाचनासंबंधी जर आपणास काही शंका असेल तर या खंडांमधील कुठलीही गोष्ट आपण मला विचारु शकता.”

ग्रंथपालाने त्यांच्याकडे थोडेसे अविश्वासाने पाहात म्हटले, “ठीक आहे” त्याने स्वामीजींना वाचायला दिलेल्या प्रत्येक खंडातील बरेच प्रश्न विचारले. त्या सर्व प्रश्नांची समर्पक उत्तरं स्वामीजींनी पृष्ठक्रमांकासह दिली. ग्रंथपाल आश्चर्यचकितच झाला. त्याने त्याच्या आयुष्यामध्ये असं अलौकिक व्यक्तिमत्त्व कधीच बघितलंच नव्हतं.

अशाच प्रकारचा आणखी एक प्रसंग घडला. खोत्रीच्या महाराजांना स्वामीजींविषयी विशेष प्रेम होतं. त्यांच्या वाचनाच्या आवडीविषयी देखील ते जाणून होते. स्वामीजींच्या विलक्षण वाचनपद्धतींविषयी त्यांना खूप आश्चर्य वाटायचं. एके दिवशी महाराजांनी स्वामींजींना या विषयी विचारलं “स्वामीजी, तुम्ही एकदा एखादं पुस्तक वाचलं की तुम्हाला पुन्हा ते पुस्तक वाचण्याची कधी गरजच पडत नाही. अगदी पृष्ठ क्रमांकासह सर्व घटना लक्षात राहतात. असं अद्भुत वाचन तुम्हाला कसं जमतं?” त्यावर स्वामीजी म्हणाले “महाराज, मुलं लहानपणी बाराखडी शिकत असताना प्रथम एकेका अक्षरावर लक्ष देतात. एक अक्षर दोन—दोन, तीन—तीन वेळा घटवून झाल्यानंतर दुसरं अक्षर शिकतात. अक्षर ओळख झाल्यावर मुलं शब्दांवर लक्ष केंद्रित करतात. मग वाक्य वाचायला लागतात. आपण जर अशीच एकाग्रता आणि सातत्य वाढवलं तर डोळ्याची पापणी लवण्याच्या आत एक संपूर्ण पान वाचू शकतो. यासाठी एकाग्रतेची जशी आवश्यकता आहे तशी सतत सराव आणि ब्रह्मचर्यांचं काटेकोरपणे पालन हे देखील आवश्यक आहे. ज्याला हे जमेल त्याला ही कला सहज साध्य होईल”

मित्रांनो, हे होतं स्वामीजींच्या अद्भुत वाचनाचं रहस्य! मग आपल्यालाही प्रयत्न करून बघायला काय हरकत आहे, नाही का?

संग्राहक : सुकदेव पाटील

सारे जीव रघुपतीचेच

(पान ३४ वरून)

स्वयंपाकघरातील शिष्याने मिरची पावडर बोक्याच्या डोळ्यात फेकली. तो आरडाओरडा करत पळत सुटला. त्याच्या डोळ्याची आग होत होती. डोळ्यातून घळाघळा पाणी गळत होते. त्याची सैरभैर अवस्था झाली होती.

दुपारी भोजनाची वेळ झाली. समर्थ भोजनास बसले. त्यांनी नेहमीप्रमाणे बोक्याला हाक मारली. “राम कुठे आहेस बेटा? चल जेवून घे.” परंतु बोका आला नाही आणि जवळपासही कुठे दिसला नाही. तेव्हा समर्थांनी विचारले, की राम कुठे गेला? त्याला शोधून आणा. समर्थांच्या शिष्याने त्याला शोधून आणले. समर्थांनी बघितले तर तो तळमळत होता. त्याचे डोळे लालबुंद झाले होते. डोळ्यातून घळाघळा पाणी गळत होते. त्याची अवस्था बघून समर्थ म्हणाले, “ही आगळीक कोणी केली?” त्यावर स्वयंपाकी समर्थांच्या चरणी नतमस्तक होत क्षमायाचना करू लागला. तेव्हा समर्थ त्याला म्हणाले, “तुम्ही तेवढे देवाचे खाणारे आणि हा कोणी चोर आहे का? सारे रघुपतीचेच आहेत ना? मग कुणाचा द्वेष का बरे करावा?” असे म्हणून त्यांनी पुन्हा असे न करण्याची ताकीद त्याला दिली. बोक्याच्या डोळ्यात स्वतःच्या हाताने तूप घातले. त्याला आपल्या मांडीवर घेऊन जेवण भरवले आणि रामा तृप्त झालास ना? असे विचारून मगच भोजन केले. असे त्यांचे प्राणिमात्रावर प्रेम होते.

क्रमशः

सण आला आज होळी

सण आला आज होळी
खाऊ पुरणाची पोळी
सरपण मागण्या आली
बाळगोपाळांची टोळी

मोळू जुन्या चालीरीती
बांधू दुर्गुणांची मोळी
करु अज्ञान अंधाराची
वैर भावनेची होळी

होळिकेचे होता दहन
होते वैर द्वेषाचे शमन
असत्य अहंकाराचे
होई सत्याने दमन

माडी असो वा पर्णकुटी
नाही कसल्याही अटी
रंगपंचमी शिकवी
प्रेम आणि एकजुटी

आनंदाच्या रंगी रंगू
चला नाचू गाऊ खेळू
भक्ती रंगी चिंब भिजू
गुलाल प्रेमाचा उधळू

सण आला आज होळी
सान्या अवगुणा जाळी
प्रेम, बंधुभाव आणि
एकतेची देण्या हाळी

— मनीषा उमेश साळुंखे
मीरा रोड

विचार निरोगी असले की सुविचार सुचतात.

हसती दुनिया
मार्च २०२२

किट्टी

चित्रांकन व लेखन :
अजय कालडा

स्वच्छ भारत अभियान

मुलांनो, आज मी तुम्हाला स्वच्छता अभियानाबाबत सांगणार आहे.

स्वच्छ भारत

वा ! मँडम, गेल्या काही वर्षापासून स्वच्छता अभियान फार जोरात चालू आहे. आपलं सरकार देखील या गोष्टीकडे विशेष लक्ष देत आहे.

किंवृती, तू अगदी बरोबर बोललीस. स्वच्छतेमुळे आपले तन-मन दोन्ही सुंदर आणि स्वच्छ राहतात तसेच वातावरण देखील प्रसन्न राहते.

मँडम, मी माझ्या घरात-घराबाहेर तसेच आजूबाजूच्या साफ-सफाईबाबत विशेष लक्ष देते.

मुलांनो, आज तुम्ही सर्वांनी ऐकलं आणि पाहिलं असेल, की संत निरंकारी मिशन देखील दरवर्षी विशेष स्वच्छता अभियान तसंच वृक्षारोपणाचा कार्यक्रम आयोजित करते.

हो मँडम, मी टी.व्ही. वर त्याबाबत पाहिलं आहे; अनेक महिला-पुरुष हातात झाडू घेऊन रस्ते साफ करून स्वच्छता अभियानाचा प्रचार-प्रसार करत होते.

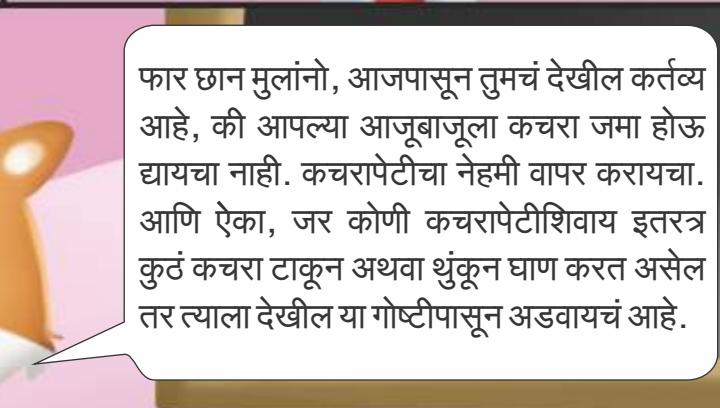
अगदी बरोबर किट्टी. मुलांनो त्यांची ही वागणूक आपण देखील आत्मसात केली पाहिजे. कारण भारत आपला देश आहे आणि आपण ज्या देशात राहतो तिथला प्रत्येक रस्ता आणि परिसर स्वच्छ ठेवणं हे आपलं कर्तव्य आहे.

तुम्ही अगदी बरोबर बोललात मँडम

हो मँडम,
आम्हीदेखील
या अभियानात
सामील होऊन
स्वच्छतेला
प्राधान्य देऊ.

फार छान मुलांनो, आजपासून तुमचं देखील कर्तव्य आहे, की आपल्या आजूबाजूला कचरा जमा होऊ द्यायचा नाही. कचरापेटीचा नेहमी वापर करायचा. आणि ऐका, जर कोणी कचरापेटीशिवाय इतरत्र कुठं कचरा टाकून अथवा थुंकून घाण करत असेल तर त्याला देखील या गोष्टीपासून अडवायचं आहे.

मँडम, ह्याचबरोबर दर रविवारी आम्ही आमच्या परिसरात फिरुन लोकांना स्वच्छतेबाबतचे फायदे सांगून त्यांना जागृत करणार.

फार छान मुलांनो, तसं देखील आपण स्वच्छतेच्या कामाची लाज बाळगायची नाही. लाज तर घाण करण्याची वाटायला हवी.

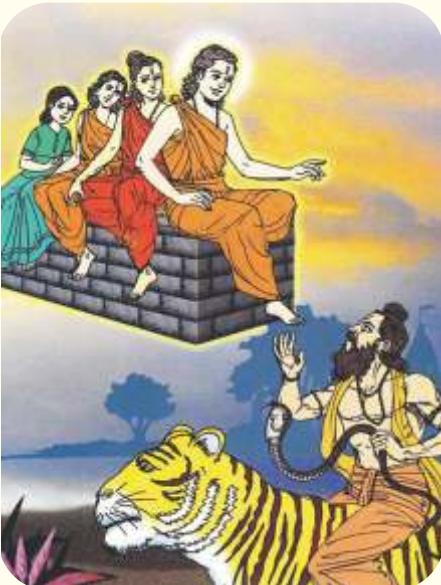
अगदी बरोबर मँडम! स्वच्छता तर आपली शान असली पाहिजे.

चांगदेवाची कथा

चांगदेव नावाचे एक महान योगी होते. तापी नदीच्या काठी 'चांगदेव' नावाच्या गावी त्यांचा जन्म झाला. त्यांचे मूळ नाव चांगा. त्यांचे योगविद्या गुरु होते वटेश्वर. त्यामुळे त्यांना 'चांगा वटेश्वर' असेही म्हणत. चांगदेवांनी हठयोगाचा खडतर अभ्यास केला. आपल्या योगबळाच्या सामर्थ्यावर त्यांनी चौदाशे वर्ष काढली.

त्यांचे एकंदर चौदाशे शिष्य होते. सर्व शिष्यांसह आकाश मार्गाने उडण्याचे सामर्थ्य त्यांच्या अंगी होते. जंगलातील हिंस पशूना देखील त्यांनी वश केले होते. त्यांना अनेक सिद्धी प्राप्त होत्या. त्यामुळे ते स्वतःला सामर्थ्यावान समजत.

एके दिवशी एक ब्राह्मण चांगदेवांच्या दर्शनाला आला असताना त्याने संत ज्ञानेश्वरांविषयी व त्यांनी पैठण येथे केलेल्या चमत्काराविषयी सांगितले. तेव्हा चांगदेवांनी जाणले, की ज्ञानेश्वर हे महान योगी व अवतारी पुरुष असावेत. त्यामुळे त्यांच्या भेटीची जिज्ञासा त्यांना वाटू लागली; परंतु त्यांना भेटण्याआधी पत्र पाठवावे म्हणून

त्यांनी शिष्याला पत्र लिहायला सांगितले. शिष्य कागद आणि लेखणी घेऊन बसला; परंतु मायना काय लिहावा हे मात्र चांगदेवांना सुचेना. ज्ञानेश्वर वयाने लहान आहेत म्हणून चिरंजीव लिहावे तर ते ज्ञानाने मोठे आहेत. महान योगीदेखील आहेत. शेवटी काहीही न लिहिता शिष्याला त्या कोन्या कागदाची घडी करून ज्ञानेश्वरांकडे पाठवले. तो

घडी घातलेला कोरा कागद घेऊन शिष्य आकाशमार्गाने जाऊन पोचला. ज्ञानेश्वरांनी शिष्याला विचारले, "आपण चांगदेवांकडून आलात ना? त्यांनी दिलेलं पत्र कुठे आहे?" आपण चांगदेवांचे पत्र घेऊन आलो हे ज्ञानेश्वरांना कसे कळले, याचे शिष्याला आश्चर्य वाटले. शिष्याने तो घडी घातलेला कोरा कागद ज्ञानेश्वरांकडे दिला. ज्ञानेश्वरांनी निवृत्तिनाथांना दाखवला. त्यावर निवृत्तीनाथ म्हणाले, "चांगदेव महान योगी आहेत; परंतु त्यांना सदगुरुची प्राप्ती होणे गरजेचे आहे." त्यावर मुक्ताबाई म्हणाली, "चौदाशे वर्ष तपश्चर्या करूनही चांगदेव कोरेच राहिले." निवृत्तीनाथांनी ज्ञानेश्वरांना

(पान ४४ वर)

कथा

देणारा ईश्वर आहे

एक लाकूडतोड्या होता. तो रोज जंगलात असे. त्यांची मोळी बांधून गावामध्ये विकायला नेई. त्यावरच त्याचा उदरनिर्वाह चालू होता; परंतु पुरेसे पैसे मिळत नसल्याने त्याला पोटभर अन्न कधीच मिळाले नाही. यामुळे लाकूडतोड्या खूप दुःखी होता. एके दिवशी लाकडं गोळा करत असताना त्याला जंगलामध्ये एक साधु महात्मा भेटले. त्याने महात्माजींना नमस्कार केला आणि आपलं दुःख त्यांच्यापुढे मांडत त्यांना विचारले, “महात्माजी! आपण ईश्वराला नेहमी भेटत असता का?” महात्मा म्हणाले, “होय बंधू!” त्यावर लाकूडतोड्या म्हणाला, “मग तुम्ही माझी समस्या

ईश्वराला सांगा आणि विचारा, की मला पोटभर अन्न केव्हा मिळेल?” महात्मा म्हणाले, “ठीक आहे, तुझा निरोप मी ईश्वरापर्यंत अवश्य पोचवतो.” त्यानंतर आठ दिवस मध्ये निघून गेले. एके दिवशी ते महात्मा त्याला पुन्हा भेटले. तेव्हा त्यांना नमस्कार करत लाकूडतोड्याने विचारले, “महात्माजी, माझा निरोप ईश्वराला दिला काय? ईश्वराने काय सांगितले?” महात्मा म्हणाले, “मी तुझा निरोप ईश्वराला दिला, तेव्हा ईश्वराने मला सांगितलं, की तुझं आयुष्य अजून बरंच बाकी आहे; परंतु तुझ्या नशिबात अतिशय कमी धान्य असल्यामुळे तुला ते रोज थोडं थोडं देण्यात येईल. जेणेकरून तुझं आयुष्य पूर्ण

माणसाचा सगळ्यात मोठा सद्गुण म्हणजे त्याची माणुसकी.

हसती दुनिया
मार्च २०२२

होईपर्यंत तू जगू शकशील.” लाकूडतोड्या म्हणाला, “महात्माजी, माझा निरोप पुन्हा एकदा ईश्वराला द्या, की माझ्या नशिबात असेल तेवढं धान्य मला एकदाच मिळू द्या, जेणेकरुन काही दिवस का होईना पोटभर जेवू शकेन.” महात्मा म्हणाले, “ठीक आहे” काही दिवसांनी लाकूडतोड्याच्या घरात दहा—बारा पोते धान्य घेऊन पडले. लाकूडतोड्याने ओळखले की देवाने आपल्या नशिबात असलेलं धान्य एकदमच पाठवलेलं दिसतंय. त्याने आचारी बोलावून शंभर माणसांचा स्वयंपाक बनवला आणि गोरगरिबांच्या पंगती उटू लागल्या. रोज शंभर दीडशे माणसं जेवून जात; परंतु अन्नधान्य मात्र कमी होत नव्हत. पुन्हा तेवढंच धान्य त्याच्या घरात जमा होत अस. हळूहळू लाकूडतोड्याची कीर्ती सगळीकडे पसरली. दानशूर व्यक्ती अन्नधान्याच्या राशी त्याच्या घरात आणून ठेवू लागले.

एके दिवशी संत महात्मा त्याच्या घराजवळून जात असताना त्याने पाहिले. त्यांना आदराने आपल्या घरात आणून त्यांचे आदरातिथ्य केले. लाकूडतोड्या त्यांना म्हणाला, “महात्माजी, तुम्ही म्हणाला होतात की माझ्या नशिबात थोडंच धान्य आहे. परंतु आता तर मी रोज शंभर—दीडशे गरिबांना जेवू देखील घालतो; पण मला मात्र काहीच कमी पडत नाही.” तेव्हा महात्मा म्हणाले, “हे जे धान्य तुझ्या घरी येत ते तुझ्या घरी जेवायला येणाऱ्या माणसांच्या नशिबात असलेलं धान्य आहे, हे लक्षात ठेव. तुझ्या नशिबात जेवढं होतं तेवढंच तुला मिळालं. म्हणून तू असा गैरसमज करुन घेऊ नकोस की तू गरिबांना जेवू घालतोस म्हणून! ते सारे त्यांच्या नशिबात असलेलं खात आहेत. तू केवळ माध्यम आहेस. प्रत्येकाला देणारा हा ईश्वर आहे.”

म्हणूनच ज्ञानी भक्त मी कर्ता असा भाव कधीही बाळगत नाहीत. त्यांना पूर्ण माहीत असतं की कर्ता करविता केवळ ईश्वर आहे.

चांगदेवाची कथा

(पान ४२ वरुन)

सांगितले, चांगदेवांना या पत्राचे उत्तर दे. ज्ञानेश्वरांनी त्याच को-या कागदावर जे उत्तर लिहून पाठवले ते पत्र म्हणजे ‘चांगदेव पासष्टी’ ६५ ओव्यांमध्ये त्यांनी चांगदेवांना बोध केला होता. ज्ञानेश्वरांनी पाठवलेले पत्र वाचून चांगदेव त्यांच्या भेटीला निघाले. बरोबर चौदाशे शिष्यांचा लावाजमा घेऊन स्वतः वाघावर स्वार झाले. हाती सर्पाचा चाबुक घेतला आणि ते आकाश मार्गाने निघाले. शिष्य मंडळी त्यांचा जय जयकार करत होती. सकाळची वेळ होती. ज्ञानेश्वरादि भावंडे कोवळ्या उन्हात भिंतीवर बसून ज्ञानचर्चा करत होते. त्याच वेळी चांगदेवांचा लावाजमा बघून निवृत्तीनाथ म्हणाले, “एवढा मोठा योगी येतोय, चला आपण त्यांना सामोरे जाऊ या.” ज्ञानेश्वरांनी भिंतीलाच आज्ञा केली, “चल बये, योग्यांच्या दर्शनाला जाऊ या.” आणि ती निर्जीव भिंत सर्वांना घेऊन आकाश मार्गाने जाऊ लागली. हे दृश्य पाहून चांगदेवांचा अभिमान गळून पडला. कारण चांगदेवांनी फक्त सजीवांवर अधिकार मिळवला होता. सजीव प्राण्यांना वश केले होते; परंतु ज्ञानेश्वरांनी मात्र निर्जीव वस्तूवर देखील अधिकार प्राप्त केला होता. त्यांचा अध्यात्मातील अधिकार पाहून चांगदेव त्यांना शरण आले. पुढे मुक्ताबाईने त्यांना ज्ञानाचा बोध केला.

चांगदेव काही दिवस ज्ञानेश्वरांच्या सहवासात राहिले. नंतर ते नगर जिल्ह्यातील पुणतांबा या गावी आले. तेथेच त्यांनी इ.स. १३०५ मध्ये समाधी घेतली.

क्रमशः

कथा

ईश्वराचं अस्तित्व

रात्रीचे दहा वाजले होते. बाहेर मुसळधार पाऊस कोसळत होता. त्यातच लाईटही नव्हती. बाजारातील बरीच दुकानं बंद झाली होती. रघुने आपलं मेडिकल स्टोअर्स मात्र सुरु ठेवलं होतं. गेली अनेक वर्षे तो आपला मेडिकल स्टोअर्सचा व्यवसाय इमानेइतबारे चालवत होता. रघु तसा नास्तिकच होता. देवपूजा, भक्ती या गोष्टींवर त्याचा विश्वास नव्हता. पण प्रामाणिकपणा मात्र त्याच्यामध्ये भरपूर

होता. अडीअडचणीला तो कोणाच्याही मदतीला धावून जाई. रात्री बेरात्री कोणालाही गरज पडली तर पटकन औषधं उपलब्ध करून देई.

बाहेर सगळी सामसूम होती. दुकानात गिन्हाईक देखील नव्हतं. रघु आपल्या मित्रांसोबत गप्पा मारत बसला होता. गप्पा अगदी रंगात आल्या होत्या. त्याच वेळी एक छोटा मुलगा डॉक्टरांनी दिलेला कागद घेऊन आला आणि रघुला म्हणाला, “काका काका! हे औषध द्या .

बाह्यसौंदर्यापेक्षा अंतर्गत सौंदर्य जास्त मोलाचं असतं.

हसती दुनिया
मार्च २०२२

माझी आई खूप आजारी आहे. गावातील सगळी दुकान बंद झालेली आहेत. तुमचच दुकान मात्र सुरु आहे. देवाची कृपा आहे. देव नक्कीच माझ्या आईला बरं करील.” रघुला त्याच्या भाबडेपणाचं हसू आलं. मेणबत्तीच्या अंधुक प्रकाशात त्याने तो कागद वाचला आणि नेहमीच्या सरावाप्रमाणे पटकन औषधाची बाटली काढून दिली. रघुला आता कोणती औषधं कुठे ठेवलेली आहेत, त्याच्या किमती किती आहेत हे न पाहताही समजत असे. त्याने औषधाची योग्य ती किंमत घेतली व उरलेले पैसे परत दिले. औषधाची बाटली घेऊन मुलगा धावतच निघाला. थोऱ्यावेळात लाईट आली आणि रघूच्या डोळ्यापुढे अंधारीच आली. त्याच्या अंगाचा थरकाप उडाला. कारण अंधारात नकळतपणे त्याने मुलाला औषध समजून जी बाटली दिली होती ते औषधं नसून कीटकनाशकाची बाटली होती. एका गिन्हाईकाने नुकतीच ती बाटली परत केली होती. लाईट आल्यावर ती योग्य जागी ठेवू अशा विचाराने त्याने ती बाटली त्या औषधांच्या कप्प्यात ठेवून दिली होती. गप्पांच्या ओघात नकळतपणे नेमकी तीच बाटली औषध समजून त्याने मुलाला दिली. रघुला त्या मुलाचा पत्ताही माहीत नव्हता. आता कीटकनाशक त्याने आईला दिलं तर काय होईल? या विचारानेच त्याचं हृदय धडधडू लागलं. हातापायाला कंप सुटला. आता मात्र त्याला कुठलाही मार्ग दिसत नव्हता. पण

लोक म्हणतात संकटकाळी देवावर विश्वास ठेवावा. अशा प्रसंगी देवच मदतीला येतो. तेव्हा तो मनोमन देवाचा धावा करु लागला. मुलाच्या आईला काही होऊ नये म्हणून त्याची प्रार्थना चालू होती डोळे मिटलेले होते. तेवढ्यात तोच मुलगा धावत धावतच दुकानात आला. त्याचे कपडे ओलेचिंब झाले होते. चिखलानेही माखले होते. तो म्हणाला, “काका, तुम्ही दिलेलं औषध....” रघुने अधीर होत विचारलं, “काय झालं आईला? दिलं का ते औषध?” तो म्हणाला, “नाही. अंधारामध्ये माझा पाय खड्यात पडला आणि औषधाची बाटली माझ्या हातून फुटली. मला तेच औषध परत द्या.” रघुला हायसं वाटलं. मनोमन त्याने ईश्वराचे आभार मानले. खरंच ईश्वर सर्वत्र आहे म्हणतात ते काही खोटं नाही. त्याने पटकन औषधाची बाटली काढून दिली. मुलगा म्हणाला, “काका माझ्याकडे आता पैसे नाहीयेत.” रघु म्हणाला, “काही हरकत नाही बाळ! फक्त ही बाटली जरा सांभाळून ने, अजून काही औषधं लागतील तर तीही घेऊन जा.” मुलगा औषध घेऊन घरी गेला आणि रघुने न पाहिलेल्या ईश्वराचे पुन्हा पुन्हा आभार मानत धन्यवाद व्यक्त केले.

खरंच कर्म चांगलं असेल तर ईश्वरही सहाय्यक होतो.

सामाजिक ज्ञान

१) भारतात सूर्योदय प्रथम कोणत्या राज्यात होतो?

- अ) आसाम   ब) अरुणाचल प्रदेश   क) पश्चिम बंगाल   ड) ओरिसा

२) भारतातील सर्वात मोठे शहर कोणते?

- अ) मुंबई   ब) दिल्ली   क) कोलकाता   ड) विशाखापट्टनम

३) कोल्हापूर हे शहर कोणत्या नदीच्या काढी वसलेले आहे?

- अ) वैनगंगा   ब) कृष्णा   क) कोयना   ड) पंचगंगा

४) स्वतंत्र भारतातील पहिला महिला राष्ट्रपती कोण?

- अ) सुचेता कृपलानी   ब) इंदिरा गांधी   क) सरोजिनी नायडू   ड) प्रतिभा पाटील

५) चैतन्य महाप्रभु हे संत कोणत्या राज्यात होऊन गेले?

- अ) कर्नाटक   ब) प.बंगाल   क) गुजरात   ड) मध्य प्रदेश

६) भारताचे राष्ट्रीय झाड कोणते?

- अ) आंबा   ब) वड   क) पिंपळ   ड) कडुनिंब

७) कोवळ्या सूर्यप्रकाशातून कोणते जीवनसत्व मिळते?

- अ) अ   ब) ब   क) क   ड) ड

८) रामायणात हनुमंताने कोणता पर्वत उचलून आणला होता?

- अ) चित्रकूट   ब) महेंद्र   क) द्रोणागिरी   ड) गोवर्धन

९) भारतातील सर्वात लांब बोगदा कोणता?

- अ) अटल   ब) कामशेत   क) जवाहर   ड) रोहतांग

१०) हसती दुनिया हा अंक कोणत्या प्रकारात मोडतो?

- अ) दैनिक   ब) पाक्षिक   क) मासिक   ड) वार्षिक

उत्तरे इतरत्र

हसती दुनिया
मार्च २०२२

हसती दुनिया (मराठी) मासिकाचे मालक हक्क व इतर तपशीलसंबंधी
(केंद्र सरकारच्या फॉर्म ४ नियम / अन्वये)

❖ प्रकाशन स्थळ ❖

संत निरंकारी सत्संग भवन, ५०, मोरबाग रोड, दादर (पूर्व), मुंबई - १४

❖
प्रसिद्धी काळ

दरमहा

❖
मुद्रकाचे नाव, पत्ता व राष्ट्रीयत्व :

श्री. चंद्रकांत अनंत जाधव

संत निरंकारी सत्संग भवन, ५० मोरबाग रोड, दादर (पूर्व), मुंबई - १४

भारतीय

❖
प्रकाशकाचे नाव, पत्ता व राष्ट्रीयत्व :

श्री. चंद्रकांत अनंत जाधव

संत निरंकारी सत्संग भवन, ५० मोरबाग रोड, दादर (पूर्व), मुंबई - १४

भारतीय

❖
संपादकाचे नाव, पत्ता व राष्ट्रीयत्व :

श्री. राजेंद्र बापू थोरात

संत निरंकारी सत्संग भवन, ५० मोरबाग रोड, दादर (पूर्व), मुंबई - १४

भारतीय

❖
मालकाचे नाव, पत्ता व राष्ट्रीयत्व :

संत निरंकारी मंडळ, माहूल रोड, चैंबूर कॅम्प, मुंबई - ७४.

भारतीय

मी श्री. चंद्रकांत अनंत जाधव प्रतिज्ञापूर्वक जाहीर करतो की वरील
तपशील माझ्या माहितीप्रमाणे खरा आहे.

ता. ०९-०३-२०२२

चंद्रकांत अ. जाधव
प्रकाशक व मुद्रक

४८

हसती दुनिया
मार्च २०२२

वाचन, मनन आणि लेखन म्हणजे अध्ययन.

आकर्षक ठेपॅसी

पांढऱ्या—राखांडी रंगाचं हे फुलपाखरु त्याच्या पंखांवरील गोलाकार ठिपक्यांमुळे आपलं लक्ष वेधून घेतं. याच्या पंखांवरील काळ्या—तपकिरी वळणदार रेषा आणि त्यामधील काळे, पिवळे, तपकिरी रंगाचे उठावदार ठिपके, यामुळे हे फुलपाखरु इतर फुलपाखरांपेक्षा वेगळं दिसतं. पॅन्सी या फुलपाखराच्या प्रजातींची गोलाकार ठिपक्यांची नक्षी ही खासियत आहे.

आपल्याकडे साधारण प्रजातीतील पॅन्सी फुलपाखरं दिसतात. रंगवैशिष्ट्यांनुसार यामध्ये वैशिष्ट्य दिसून येतं. यात ग्रे पॅन्सी, लेमन पॅन्सी, चॉकलेट पॅन्सी, पिकॉक पॅन्सी, ब्लू पॅन्सी आणि यलो पॅन्सी या प्रजाती दिसून येतात.

ही ग्रे पॅन्सी फुलपाखरं पंख पसरवून बसतात आणि केवळ त्यामुळेच ती ओळखता येतात. याच्या पंखाच्या खालच्या बाजूचे रंग अतिशय वेगळे असतात. त्यामुळे ही

ज्याच्यामधे मानवता आहे, तोच खरा मानव आहे.

फुलपाखरं पंख मिटून बसली असल्यास त्यांना ओळंखता येत नाही.

भारतात सर्वत्र व सर्व हंगामात हे फुलपाखरु आढळतं. मात्र, पावसाळ्यात आणि पावसाळ्यानंतरच्या काही काळात ही फुलपाखरं मोठ्या संख्येने दिसतात. मोकळ्या मैदानात, गवताळ भागात, कुरणांमध्ये नदीनाल्याच्या बाजूला ही जास्त प्रमाणात आढळतात. सकाळच्या कोवळ्या उन्हात ही फुलपाखरं हमखास उडताना दिसतात. तसंच एखाद्या फांदीच्या टोकावर बसून आजूबाजूला ठेहळणी करत बसणं, हे यांचं आवडतं काम असतं. ही फुलपाखरं स्वतःच्या क्षेत्राचं रक्षण करण्याबाबत आक्रमक असतात. यामुळेच यांच्या क्षेत्रात कुणी घोसखोरी केल्यास त्यांच्या पाठलाग करून त्यांना पळवून लावतात.

घाणेरी, झोँडू, कॉसमॉस अशा जास्त मध असणाऱ्या फुलांकडे ही फुलपाखरं विशेष आकर्षित होतात. यांची अंडी आणि अळ्या या कोरांटी व इतर जातीच्या फुलझाडांवर आढळतात. ही अंडी एक—एकच्या संख्येत टाकली जातात. अंड्यातून बाहेर येणाऱ्या अळ्या या काळसर रंगाच्या असून, त्यांच्या अंगावर काटे असतात. यामुळे या अळ्यांना स्वतःचं संरक्षण करणं सहज शक्य होतं.

-संग्राहक : अंकित च. जाधव

हसती दुनिया
मार्च २०२२

रंग भरा

- साप्तमान्यक्रान्त उच्चरे
१. ब
  २. अ
  ३. ड
  ४. ड
  ५. ब
  ६. ब
  ७. ड
  ८. क
  ९. अ
  १०. क

१ तु	२ का	रा	३ म		४ लं	५ का
	ग		द्रा	क्ष		लि
७ स	द	ती	स		९ ए	क
मो		मि		१० वि	क	त
११ सा	१२ क्ष	र	१३ ता		वी	
	य		न		१४ स	१५ हा
१६ आ	रो	ग्य	से	तू		पू
	ग		न		१७ मा	स

शा १०५
डॅ १०५
को १०५
डे १०५

हस्ती दुनिया
मार्च २०२२

संभ्रमाच्या वेळी नेहमी आपल्या कर्तव्याला प्राधान्य द्या.

॥ तू ही निरंकार ॥

पूर्ण सदगुरु निजभक्तांची सारी संकटे दूर करी ।

पूर्ण सदगुरु निजभक्तांवर कृपा दृष्टि उपकार करी ।

पूर्ण सदगुरु भक्त जनांची पापे सारी नष्ट करी ।

पूर्ण सदगुरु निजभक्तांची सर्व सुखाने झोळी भरी ।

पूर्ण सदगुरु निजभक्तांवर आले संकट दूर करी ।

पूर्ण सदगुरु भक्त जनांचे दुःख तापही दूर करी ।

शंकरसाव जाधव
मुखी, वाई तालुका

सर्वासाठी... सर्वकाही...
एकाच ठिकाणी...

लग्न बस्त्याची
खास सोय !

अविनाश शंकरसाव जाधव
प्रधारक, सातारा झोन

THE COMPLETE FAMILY SHOWROOM

मनमोहक साडया | ड्रेस मटेरिअल | मेन्स वेअर | चिल्ड्रन्स वेअर
| लेडीज वेअर | सुटींग शर्टींग | रेमण्ड सियारामचे विक्रेते

ऐ मन मेरे सुमिरण कर ले सुमिरण से सुख आयेगा । धोरेंगे न संकट तुझ को भवसागर तर जायेगा ।
दम दम पल छिन नाम का जो जन करता अमृत पान है । ऐसे जन को जग में सन्तो मिलता जीवन दान है ।

गुरु का जो यशगान करेगा यश दुनिया में पायेगा । गुरु की जै जै जो करता हैं उसकी होती जै जै कारा
उसकी भी महिमा होगी जो गुरु की महिमा गायेगा । गुरु की पूजा जो करता हैं उसको पूजे कुल संसार।

९९९, हरिहरेश्वर प्रतिक, आय.डी.बी.आय.बैंक शेजारी, ब्राह्मणशाही, वाई (जि.सातारा)
फोन नं. : 9766727262 / 8999859073

RNI No. MAH/MAR/2004/15105
Postal Regd. No. MCE/78/2022-2024
WPP Licence No. MR/TECH/WPP-164/East/2022-24
Publishing date on 1st of every month
Posted at Mumbai Patrika Channel Sorting Office,
Mumbai-400001 on dated 1st of every month

जनार्दन एच. पाटील
झोनल प्रमुख-नाशिक क्षेत्र

॥ नुही निरंकार ॥

ऑफिस : गाला नं. १, ४, ६, ८ महावीर इंडस्ट्रीयल इस्टेट,
नाशिंगी फाटा, विरार (पूर्व),
ता. पालघर, जि. ठाणे - ४०१३०५ (महाराष्ट्र)
कार्यालय : (०२५०) २५२७३२०/९८२२८८५५२६
ई-मेल : rajinustries2010@yahoo.in
janardanpatil6500@gmail.com
वेबसाईट : www.vijayaengineeringworks.com
www.rajindustries.net.in

मे. विजया इंजिनिअरिंग वर्क्स

मॅन्यु : स्पेशलिस्ट प्लास्टिक
इंजेक्शन मोल्ड आणि ब्लो मोल्ड
(घेर ओरम टाईप डाईज)

मे. राज इंडस्ट्रीज

बाबाजी कंस्ट्रक्शन्स

सिडको आणि सरकारमान्य प्राप्त १ रुम हॉल किंवदन, २ रुम हॉल किंवदन
दुकानाचे गाळे तसेच इन्डस्ट्रीअल गाळे कर्ज सुविधांसहित योग्य भावात मिळतील.

चनार्दन द्वा. पाटील
धर्मित रा. पाटील

रामेश च. पाटील
कुशल रा. पाटील